

SOZIOLOGIA

Bidane APECECHEA BERHO

*70. HAMARKADA ETA GAUR
EGUN: GIZARTEA, FAMILIA ETA
HEZKUNTZA*

GBL 2013

Facultad de Ciencias Humanas y Sociales
Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea

Lehen Hezkuntzako Irakasleen Gradua

Lehen Hezkuntzako Irakasleen Gradua
Grado en Maestro en Educación Primaria

Gradu Bukaerako Lana

***70. HAMARKADA ETA GAUR EGUN:
GIZARTEA, FAMILIA ETA HEZKUNTZA***

Bidane, APECECHEA BERHO

GIZA ETA GIZARTE ZIENTZIEN FAKULTATEA
FACULTAD DE CIENCIAS HUMANAS Y SOCIALES

NAFARROAKO UNIBERTSITATE PUBLIKOA
UNIVERSIDAD PÚBLICA DE NAVARRA

Ikaslea / Estudiante

Bidane APECECHEA BERHO

Izenburua / Título

70. hamarkada eta gaur egun: gizartea, familia eta hezkuntza.

Gradu / Grado

Lehen Hezkuntzako Irakasleen Gradua / Grado en Maestro en Educación Primaria

Ikastegia / Centro

Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea / Facultad de Ciencias Humanas y Sociales
Nafarroako Unibertsitate Publikoa / Universidad Pública de Navarra

Zuzendaria / Director-a

Olatz MUÑOZ ARRIETA

Saila / Departamento

Soziologia/ sociología.

Ikasturte akademikoa / Curso académico

2012/2013

Seihilekoa / Semestre

Udaberrik / Primavera

Hitzaurrea

2007ko urriaren 29ko 1393/2007 Errege Dekretua, 2010eko 861/2010 Errege Dekretuak aldatuak, Gradu ikasketa ofizialei buruzko bere III. kapitulu hau ezartzen du: “ikasketa horien bukaeran, ikasleek Gradu Amaierako Lan bat egin eta defendatu behar dute [...] Gradu Amaierako Lanak 6 eta 30 kreditu artean edukiko ditu, ikasketa planaren amaieran egin behar da, eta tituluarekin lotutako gaitasunak eskuratu eta ebaluatu behar ditu”.

Nafarroako Unibertsitate Publikoaren Haur Hezkuntzako Irakaslearen Graduak, ANECAk egiaztatutako tituluaren txostenaren arabera, 12 ECTSko edukia dauka. Abenduaren 27ko ECI/3857/2007 Aginduak, Haur Hezkuntzako irakasle lanetan aritzeko gaitzen duten unibertsitateko titulu ofizialak egiaztatzeko baldintzak ezartzen dituenak arautzen du titulu hau; era subsidiarioan, Unibertsitatearen Gobernu Kontseiluak, 2013ko martxoaren 12ko bileran onetsitako Gradu Amaierako Lanen arautegia aplikatzen da.

ECI/3857/2007 Aginduaren arabera, Haur Hezkuntzako Irakaslearen ikasketa-plan guztiak hiru modulutan egituratzen dira: lehena, oinarrizko prestakuntzaz arduratzen da, eduki sozio-psiko-pedagogikoak garatzeko; bigarrena, didaktikoa eta diziplinakoa da, eta diziplinen didaktika biltzen du; azkenik, Practicum daukagu, zeinean graduako ikasleek eskola praktiketan lortu behar dituzten gaitasunak deskribatzen baitira. Azken modulu honetan dago Gradu Amaierako Lana, irakaskuntza guztien bidez lortutako gaitasun guztiak islatu behar dituen. Azkenik, ECI/3857/2007 Aginduak ez duenez zehazten gradua lortzeko beharrezkoak diren 240 ECTSak nola banatu behar diren, unibertsitateek ahalmena daukate kreditu kopuru bat zehazteko, aukerako irakasgaiak ezarri, gehienetan.

Beraz, ECI/3857/2007 Agindua betez, beharrezkoa da ikasleak, Gradu Amaierako Lanean, erakus dezan gaitasunak dituela hiru moduluetan, hots, oinarrizko prestakuntzan, didaktikan eta diziplinan, eta Practicumean, horiek eskatzen baitira Haur Hezkuntzako Irakasle aritzeko gaitzen duten unibertsitateko titulu ofizial guztietan.

Lan honetan, oinarrizko prestakuntzako modulua/ak bidea eman digu ondoko hiru arloetan sakontzeko: norberaren ikaskuntza eta garapenean, hezkuntza prozesu eta testuinguruetan eta gizartea, familia eta eskolan. Guzti honek, gure estatuan hezkuntza sisteman izandako eboluzio historikoa garatzean datza. Bertan, 6-12 urteko haurren ikaskuntza prozesuen nolakotasuna ulertzeko aukera izan dugu; eskola zein eskolaz kanpo gertatzen diren ikaskuntzetan. Proiektu eta jarduera berritzaileak ezagutu ditugu, baloreetan oinarritutako hezkuntzan oinarrituz, herritar aktibo eta demokratiko bat hezteko helburuarekin. Proiektu honetan, gaur egungo gizartean egon diren aldaketak (teknologia berriak, multikulturalitatea, eskusioa, generoaren trataera, etb.) eskolan zein familian izan dituzten eraginak aztertuko ditugu era kritiko eta sakon batean. Honekin batera, familian eta eskolan ematen diren gizarteratze prozesuak aztertuko ditugu.

Didaktika eta diziplinako modulua/ak esparrua ematen dio lantzen diren irakasgai bakoitzaren (matematika, ingurumen zientzia, hizkuntzak, hezkuntza artistikoa eta gorputz hezkuntza) printzipio orokorrak ezagutzeko. Lan honetan, diziplina guztietan ariko gara; gizakiaren sozializaziorako garrantzizkoak guztiak direlako; hala ere, hizkuntzaren diziplinak indarra hartzen du, gizarteri eta gizarteratze prozesu ororen oinarri delako.

Halaber, Practicum modulua/ak eskola eta praktikek eta Gradu Amaierako Proiektuak barne izanik, bidea eman digu ezagutza praktiko bat eskuratzeko. Hau da, errealitate baten aurrean irakaslearen eginkizun eta elkarrekintzak zein diren ezagutzeko aukera eman digu. Proiektu honetan, gaur egungo irakasleak familia eta inguratzen dion komunitatea kontuan hartuta bere eginkizuna zein den ezagutzeko aukera eman digu. Proiektu honetan, haurraren paper aktiboa sortzen duen egoerari erantzuteko irakasleak ezagutu eta garatu behar dituen estrategietan erakusten da modulu hau.

Beste alde batetik, ECI/3857/2007 Aginduak ezartzen du, Gradua amaitzerako ikasleek gaztelaniazko C1 maila eskuratu behar dutela. Horregatik, hizkuntza gaitasun hau erakusteko, hizkuntza honetan idatziko dira “Introducción” eta “Conclusión” atalak baita hurrengo atalean aipatzen den laburpen derrigorrezkoa ere.

Laburpena

Gaur egun garrantzia handia duen gaia lantzen da idazki honen bitartez: gizartea eta hezkuntzaren arteko erlazioa bai eta horien arteko eragina. Horretarako, elementu desberdinetan zentratuko gara, familian, eskolan eta hauek ahalbidetzen duten gizarteratze prozesuan. Lan honen bitartez, bi garai eta errealitateen arteko konparaketa bat planteatzen da; modu honetan, elementu batean, zein bertzean eman diren aldaketak aztertuz eta honek egungo egoeran izan duen eragina neurtuz. Honekin lotuta, hezkuntzak, egun agertu diren egoera berriei; teknologia berriak, sozializazio prozesuen aldaketak, familia eredu anitzak eta abarri erantzuna emateko planteatutako soluzioak aztertuko ditugu: hezkuntza komunitatea, kasu. Gauzak honela, irakasle, ikasle, familia eta inguruko instituzioek hezkuntzan duten eragina aztertu eta hau indartzen ahaleginduko gara; honek ekar ditzaken onura desberdinak goraipatuz.

Hitz gakoak: gizartea, gizarteratze prozesua, familia, hezkuntza, teknologia berriak.

Resumen

Mediante este escrito estamos tratando un tema de gran importancia: la relación e influencia que tienen entre si la sociedad y la educación. Para ello, nos centraremos en distintos elementos como la familia, la escuela y el proceso de socialización que posibilitan estos. Con este trabajo se propone la comparación de dos épocas y realidades. De este modo mediremos los cambios que se han dado tanto en un elemento como en el otro y las consecuencias que han acarreado estas en la actualidad. Relacionado con esto, la analizaremos las soluciones que ha creado el sistema educativo para dar respuesta a la nueva situación creada gracias a las nuevas tecnologías, nuevos procesos de socialización, nuevos tipos de familia, etc. Para terminar, tomaremos en cuenta las influencias que tienen el cuerpo docente, el grupo estudiantil, las familias y las instituciones que rodean la educación en todo este cambio.

Palabras clave: Sociedad, proceso de socialización, familia, educación, nuevas tecnologías.

Abstract

Whit this writing we are going to talk about a current issue: the relationship between society and education. For that, we will focus on different aspects of our surrounding such as family, school and the media. They all affect on our character and have consequences in our socialization process. In the present work we are going to compare two realities lived in the same surrounding but in different times: the seventies and the present. Finally, we will try to find out the most important consequences new technologies have made in the actual schools and within the methodology field, teaching work and students groups.

Keywords: society, socialization process, family, education and the media.

AURKIBIDEA

Sarrera	1
1. Aurrekariak	3
2. Helburuak eta galderak/Objetivos y cuestiones	5
2.1. Sociedad	5
2.2. Familia	6
2.3. Educacion	7
2.4. Medios de Comunicacion y nuevas tecnologias	8
3. Marko teorikoa	9
4. Irakasle lanbidearekin harremana	13
5. Garapena	15
5.1. Ikuspegi historikoa	15
5.1.1. 70. hamarkadako gizartea, familia eta hezkuntza	15
5.1.2. Egungo gizartea, familia eta hezkuntza	23
5.2. Abiapuntu kontzeptuala	29
6. Autoreen ikuspegi arrazoitua	31
6.1. Generazioa eta hauen sozializazioa	31
6.2. Hezkuntza	34
6.3. Hezkuntza komunitatea	34
6.4. Familiak eta eskolaren gizarteratze prozesua	35
6.5. Irakaslearen papera	37
6.6. Seme-alaben eskola emaitzak eta familien inplikazioa.	38
6.7. Teknologia berriak	39
7. Kontraste kualitatiboa.	42
8. Emaitzak eta bere azalpena	46
8.1. Haurtzaroa eta familia	46
8.2. Eskola eta familia arteko harremana	47
8.3. Eskolan erabilitako metodologia	47
8.4. Asialdia eta sexuen arteko desberdintasuna	50
8.5. Egungo eta 70. hamarkadako gizartea	51
9. Eskolan duen eragina/ Influencias en la escuela	52
Ondorioak/Conclusiones	57
Erreferentziak	59

SARRERA

Urteak aurrera joan ahala, eskolari suposatzen zaizkion eginkizun eta bete beharrak aldatzen ari dira. Irakasleak edo aurrerantzean irakasleak izango garen aldetik, garrantzizkoa iruditu beharko zitzaigun aldaketa hauek aztertzea eta garai desberdinen arteko konparaketa bat egitea. Azken berrogei- berrogeita hamar urtetan aldaketa sakonak eman dira Espainiako estatu barruan alderdi soziologikoari behatzen badiogu. Honek eragin desberdinak izan ditu gizarte osaeran, familian eta gehien interesatzen zaigun gaian: hezkuntzan. Oso garrantzitsua da irakasleak izango garen aldetik, gizarteak eskolan duen eraginaren inguruan hausnarketa sakon bat egitea. Izan ere, eta urteen poderioz ikusi den bezala, gizarteak eskolan eragin handiak eta sakonak izan ditu.

Gauzak honela, lan honen bitartez Estatu Espainolean azken berrogei urtetan eskolan egon diren aldaketak behatuko ditugu. Duela 40 urteko egoera eta gaur egungo egoera aztertuko ditugu, bi errealitateak konparatuz eta hauen gainean hausnartuz. Lan hau egitea beharrezkotzat jo beharko genuke; izan ere, denbora gutxian aldaketa asko egon dira gure inguruan, ondorio desberdinak ekarri dituztenak eskolan. Hezkuntzan lan egin behar dugun aldetik, aldaketa hauen abiapuntua ezagutu behar dugu. Gainera, guzti hauek hezkuntza forma berri bat planteatzera eramaten digu eta hauen ezaugarriak ezagutzea inportantea da.

1. AURREKARIAK

Munduan zehar bidai luze bat eginez gero, konprobatuko genuke, herrialde guztietan haien ondorengo heziketa eta hezkuntzaren gaineko kezka bat dagoela. Izan ere, urteak atzera eginez gero ere, konprobatuko dugu, kultura eta garai guztietan hezkuntzaren inguruko kezka bat egon dela. Honekin erran, askotan hezkuntza eskolarekin bakarrik erlazionatzen dugula; baina argi geratu dadila, alor hau askoz zabalagoa dela. Bukatzeko, kontuan hartzen badugu eskolaren funtziotako bat gure ondorengoak datorkion errealitatea ezagutzea eta horretara prestatzea dela; eskolaren garrantzia onartua dago gizarte guztietan. Hau da, eskolak bere lekua izango du herrialde guztietako gizartean eta honen osaeran.

Gauzak honela, azken urte hauetan, eskolaren inguruan hiru iritzi edo kritika nagusi zabaldu dira.

- a. Alde batetik, ideia horietako batek, eskolak duen eskolaratze kopuruari eta kalitate faltari egiten dio erreferentzia. Espainiako estatuan eskolaratze faltaren egoera ez da horren larria; izan ere, estatuko haur guztiak eskolatuak daude (3-16 urte bitartean haur kopuruaren %100 eskolarizatua dago INE) eta erraztasunak izaten dituzte eskolara joateko. Hala ere, munduan hainbat herrialde daude; batez ere, Afrika aldean, zeinetan haurrak ez duten eskolara joateko aukerarik; eta bertze batzuetan, aukera izan arren, lau edo bost orduko ibilaldiak egin behar dituzte eskolara iristeko. Kalitatearen inguruan hitz egiten hasten garenean, Europan zentratuz gero, honen kalitate eskasiaz entzuten dugu. Gaur egun, Europako herrialde hauetan, hezkuntzaren kalitatea PISA-ren informearen bidez neurtzen da; non ikasleak alor desberdinetako azterketa batzuk egitera behartuta dauden eta hauetan ateratako emaitzak kontuan hartuta estatistikak egiten dituzten. Informe honen arabera, Europako Batasuna osatzen duten herrialde guztiak, hezkuntza kalitate kaxkarra erakusten dute Finlandian izan ezik.

Gauzak honela, diskurtso honi jarraituz, hezkuntzaren kalitatea era kuantitatibo batean neurtzen da; aldiz, proiektu honetan aurrera pauso bat emanen dugu, eta kalitate eskasiaren inguruan aritzerakoan alderdi kualitatibo batetik egingen dugu. Hau da,

hezkuntza kalitatea neurtzeko, orain ez da inportanteena azterketa batzuetan ateratako emaitzak; baizik eta, ikaskuntza prozesuan izandako aurrerapena eta lortutako garapena. Egungo hezkuntza sistemetan ez zaie ikasle guztiei beharrezkoa duten erantzuna ematen. Hezkuntza sistemaren eginkizun nagusia haurrei kalitatezko heziketa bat ematea da eta horretarako zenbait elementu hartu behar dira kontuan. Hasteko, gizaki guztiak sortzen garen unetik desberdinak gara eta elementu batzuk amankomuenan izan arren; gizaki bakoitza bakarra da eta ikasteko era bat dauka. Adibidez, ikasle batek errazago ikas dezake bere inguruan musika duela, aldiz, bertze batek isiltasun osoa beharko du zerbait egiteko. Gauzak honela, erran dezakegu, ikasle bati balio dionak ez diola bertze bati balioko edo alderantziz.

- b. Azken urte hauetan eskola inklusiboaren inguruan hitz egiten hasi da arazo horri soluzioa bilatzeko intentzioarekin. Hezkuntza inklusiboaren bidez, ikasleen arteko diferentziak kontuan hartuz, haur guztiei bere neurriko eta kalitatezko irakaskuntza bat eskaintzea da. Diferentziek ez dute irakaskuntza prozesua eragozten, aberasten baizik. Planteamendu hau nahiko berrikoa da; izan ere, ikasleen alderdi kuantitatiboa baztertu (azterketetako notak) eta kualitatiboan zentratzen da, eta pauso txikiak ematen ari dira honen alde. Modu honetan, ikasle guztiei erantzun egokia emateko eta guztiontzako kalitatezko hezkuntza bat eskainiz. Hala ere, oraindik, nahiko utopikoa da planteamendu hori eta aurrera pausoak egin arren, oraindik ezin dugu hitz egin estatu Espainolean kalitatezko hezkuntza bat dagonik. Arazo honi soluzio moduko bat emateko, hezkuntza komunitateen planteamendua azalarazten ari da; non, irakasleak, familia eta komunitatea elkarlanean ariko diren helburu berdina lortzeko.
- c. Bertzalde, hezkuntzaren inguruan zabaltzen ari den bertze ideia nagusi bat hezkuntzaren gizarteratze balioa eta eginkizuna da. Duela berrogeita hamar urteko gurasoei galdetzen bagenien eskolaren egin beharra edo funtzioa zein zen; dudarik gabe, ia gehienek erantzun berdina emango zuten: haurrek zerbait ikastea: matematika, hizkuntza, katixima, etb. Aldiz, egun galdera berdina egiten badugu, erantzunak bertzelakoak izango dira. Askok errango dute eskolaren funtzioa haurrei erakustea izango dela; hala ere, bertze batzuk

haruntzago joango lirateke eta funtzio honetaz gain, gure seme-alaba haztearen erantzukizuna gehitu liokete.

Argi dago eskolak funtzio hezitzailea edo gizarteratzailea duela; baina, aurrerago ikusiko dugun moduan, hori ez da gizarteratze prozesu horren oinarria. Haurrak eskolan daudenean, hainbat elementu komunean dituzten talde txikiak eratzen dituzte, eta honen barruko arauak eta rol banaketak onartu eta betetzen dituzte. Beraz, erran dezakegu, gizartea ezagutzen hasten direla honen partaide izatearen sentimendua sortuz. Modu batean, eskolan era zuzen edo nahigabeko batean, gizarteratze prozesu bat ematen da. Hala ere, prozesu hau lehenagotik hasi behar da eta oinarri bat izan behar du eskolara iritsi aurretik; bertzela, ematen du eskolaren bete beharra dela, hurrei balio desberdinak erakustea. Orduan zein da gurasoen eta familiaren papera?

2. HELBURUAK ETA GALDERAK/OBJETIVOS Y CUESTIONES

Este proyecto se va a realizar mediante la comparación de dos realidades vividas en la sociedad Española: la década de los setenta del siglo XX y el momento actual. Teniendo en cuenta que en este fragmento de tiempo han sucedido diversos cambios en distintos ámbitos de lo social; en este caso, nos centraremos específicamente en tres aspectos: sociedad, familia y educación.

2.1. Sociedad

Para empezar, tendremos en cuenta los cambios generales que ha habido en la sociedad. Por un lado, analizaremos la sociedad de finales del franquismo:

- A) Como vivían el día a día? B) Como eran las relaciones con el resto de Europa?*
C) Los movimientos de migración? D) Los derechos y huelgas de los trabajadores?

Durante todo el trabajo, principalmente, tendremos en cuenta la situación estatal, la de España, pero en algunos casos, trataremos de enfocar un poco más en la situación de la provincia de Navarra, para que de este modo tener mayor información sobre nuestro entorno.

Por otro, en estos días, se habla de que vivimos en la sociedad del conocimiento, la información se transmite de un lugar a otro de una forma más directa y rápida gracias a las nuevas tecnologías:

A) Cómo afectan las TIC en la vida cotidiana de las personas? B) Y a las relaciones sociales? C) La adquisición más fácil de la información trae consigo la igualdad de posibilidades para todos los seres humanos?

2.2. Familia

Con los continuos cambios que se han dado en la sociedad, las familias también han sufrido las consecuencias. Mientras que hace unos años hablábamos principalmente de un tipo de familia tradicional, considerando a esta una unión entre un marido su mujer y los hijos e hijas de estos, hoy en día nos referimos a distintos tipos de familias.

A) En qué consisten estos nuevos modelos familiares? B) Se pueden considerar familias a otro tipo de uniones?

Se ha de reconocer que este otro tipo de uniones siempre ha existido, pero hoy día el porcentaje es más importante. Por ello, empieza a tomar importancia sociológica su análisis. En este sentido se dice que es un fenómeno bastante novedoso; aunque siempre haya habido otro tipo de uniones. Por eso, otro objetivo del trabajo es tener en cuenta los cambios que ha habido en la estructura familiar en los últimos años.

Muy relacionado con esto está el proceso de socialización que vivimos todos los seres humanos desde que nacemos. En este proceso, toman parte distintos agentes: la familia, la escuela, el grupo de iguales, los medios de comunicación, etc.

Es por eso que mediante este proyecto vamos a observar si se ha producido algún cambio en este proceso tan complejo y necesario para el ser humano. *Se sigue socializando de la misma manera a los niños/as? Con la evolución socio-laboral del papel de la mujer en la socialización se percibe algún cambio a favor de la igualdad entre sexos? Tiene el mismo papel la familia en el proceso de socialización hoy en día y en los años setenta?*

2.3. Educación

Por último, otro de los aspectos a tener en consideración es la educación. En el año 1970 se aprobó una ley de educación en España (Ley General de Educación) para intentar alcanzar los resultados deseados y tratar de acercarse más a sus vecinos Europeos. A) *Porque era tan necesario cambiar la educación de aquella época?* B) *Como era en realidad la escuela de aquel momento?* Todas estas preguntas son muy interesantes para poder hacernos una idea de cómo era la educación de aquel entonces y para que de esta forma poder compararla con la educación actual.

En los tiempos que corren, la escuela es un lugar de aprendizaje que también cumple con otras tareas; enseñar unos valores a los estudiantes, acercarles las nuevas tecnologías a las aulas, etc... que hasta ahora no formaban parte de sus prioridades.

A) *Cual es hoy en día la labor de la escuela?* B) *Como realiza todo ese trabajo?*

Actualmente, se está creando un nuevo formato de escuela donde se intenta crear una comunidad educativa donde todos los integrantes de la educación de l@s niñ@s trabajen de forma conjunta para que de esta manera la educación sea más completa e integral.

C) *Como se surge esta idea?* D) *Cuál es la labor de cada integrante de la comunidad educativa?*

En las últimas décadas, de los planteamientos de la escuela integradora, se ha evolucionado hacia la idea de una escuela inclusiva, donde todos los alumn@s de la escuela tengan su sitio teniendo en cuenta sus diferencias y aprendiendo de ellas. Todo esto es una idea muy renovadora la cual pide un gran trabajo a la comunidad educativa (cuerpo docente, familias y estudiantes):

E) *Que es lo que tiene que hacer el maestro?* F) *y los alumnos?*

G) *Cumple este su trabajo de forma autónoma o con la ayuda de la comunidad educativa?*

2.4. Medios de comunicación y nuevas tecnologías.

Para terminar, otro aspecto que está tomando fuerza en la sociedad actual son los medios de comunicación y las nuevas tecnologías. En la sociedad moderna, para transmitir esa información tan importante y valiosa, se usan como canal los medios de comunicación. Hoy en día, gracias a estos, la información llega a toda la sociedad de una forma directa; sin tener en cuenta los intermediarios (las agencias de noticias, los gobiernos, los periódicos,...) que filtran la información. Además, gracias a las nuevas tecnologías, ya no acudimos solo a la televisión como único método de comunicación, con la llegada de los móviles de última generación, ordenadores portátiles, tabletas... la información recorre distancias infinitas en un plazo mínimo de tiempo de forma más personalizada. Este es un cambio muy importante que se está dando en la sociedad, que hay que tener muy en cuenta; es por eso, que las nuevas tecnologías están tomando posesión de distintas áreas de nuestros días. Hoy es muy raro encontrar una escuela que no tenga, al menos, un ordenador.

*A) Pero cuál es la labor de las TIC en las escuelas? B) Para que se usan realmente?
C) Es importante su formación?*

Como se puede comprobar, al final, el proyecto va a abordar cuatro ámbitos importantes: la sociedad, la familia, la escuela y las nuevas tecnologías y medios de comunicación. El objetivo es profundizar en el estudio de los cambios que se han producido en estos aspectos de la realidad y las consecuencias que ello ha tenido.

3. MARKO TEORIKOA

Hezkuntza oso gai garrantzitsua kontsideratua izan da egungo zein aurreko mundu guztiko gizarteetan. Izan ere, hezkuntzaren bidez, belaunaldi berrietako gizakiak, sortzen diren uneko jokamoldeak, ikuspuntuak eta ezagutzak bereganatzen dituzte. Bete behar hau ez da batere erraza eta diziplina desberdinek parte hartzen dute honetan; alderdi soziologikoak, pedagogikoak, kulturalak, psikologikoak, eta abar. Guzti hauek kontuan hartuta ahalik eta hezkuntza integralen eta osatuen eratzen ahalegintzen gara. Modu honetan, transmititu beharreko balore, jokatzeko moduak, rolak, eta ohiturak bere osotasunean eskuratzeko. Hau kontuan hartuta, ondorengo lerroetan hezkuntzaren inguruan aritu diren hainbat zientzia aztertuko ditut era espezifiko batean.

Lehenik, hezkuntzak duen alderdi soziologikoan erreparatuko dut. Hezkuntza gizakiak sozializatzeko era bat da; izan ere, egungo gizartean hiru urtetatik aurrera haur guztiak (edo gehienak) eskolara joaten dira; non hezkuntza espezifiko bat jasotzen duten. Bertan, gizartean bizitzeko ezagupenak zein baloreak transmititu ikasi eta barneratzen dira. Gauzak honela, gizarteratzea gizabanakoek komunitate bateko ohiko bizimoduak ikasteko eta barneratzeko egiten duten prozesua bezala definitzen da. Honekin erran nahi da, gizarteratzearekin batera, komunitate baten partaide izatera pasatzen garela; alor pertsonaletik, alor sozialera pasatzen gara; orain ez zaude zu bakarrik, talde baten partaide zara. Gainera, kontuan hartu behar da gizakia animalia soziala dela, bertzeen beharra daukala bizitzeko. Beraz, erran daiteke eskolak funtzio hori argi eta garbi betetzen duela.

Prozesu hau ez da eskolan hasten eta hemen bakarrik gauzatzen. Izan ere, sortzen garen unean, gure familiaz inguratuak gaudela, gure gizarteratze prozesua hasten da. Gizarteratze prozesu honi, *lehen mailako gizarteratzea* (Charles Cooley) deitzen zaio eta honetan bere ingurunearekin eratutako harreman afektibo eta emozionalak garrantzi handia hartzen du. Lehen pausu hau ematea oso garrantzitsua da; izan ere, badira kasu batzuk, zeinetan haur batzuk gizarteratze fase honen gabezia pairatu duten. Kasu honetan, haur basatiez hitz egiten dugu; modu batean edo bertzean,

behin adin bat dugula, gizarteratze fase hau gainditu ez badugu, ez dugu inoiz lortuko gizarte horretako partaide izatea.

Eskola munduan sartzen direnean gizarteratze prozesua gauzatzen jarraitzen da. Familiarekin harremanak jarraitzen du; baina, haurra, orain bertze gizarte talde bat ezagutzen hasten da eta honen partaide sentitzen hasten da. Fase honi bigarren *mailako sozializazioa* (Charles Cooley) deritzo. Prozesu honen bidez, lan banaketari dagozkion rolak eta instituzio bereziei dagozkienak barneratzen dira (BERGER eta LUCKMAN, 1972). Horretaz gain, fase honetan harreman afektiboak eta emozionalak garrantzia galtzen du. Izan ere, kasu honetan harremanak ez dira guztiz egonkorrak eta iraunkorrak izaten; klase batetik bertzera aldatzen dira ikasleak eta klase-kide batzuekin harreman estuagoak eraikitzen dituzte bertze batzuekin baino.

Azken finean, soziologia gizartearen portaera sozialak eta horien eskuraketa aztertzen dituen zientzia kontsideratzen da. Modu honetan, erran bezala jasotako hezkuntzak eta eskolak erlazio handia dute diziplina soziologikoarekin; izan ere, jasotako hezkuntzaren bitartez, gure egitura indibiduala zein soziala osatzen joaten gara poliki-poliki. Horregatik garrantzitsuaz jotzen dut, hezkuntzan faktore hau kontuan hartzea.

Bertzalde, eta gai honekin lotura handia duelarik, familiaren soziologia landuko dut. Diziplina hau nahiko berria da alor soziologikotik behatuz gero; izan ere, diziplina antropologikoak, dagoeneko lanketa bat eginga du honen inguruan (Klemm, Bachofen, Tylor, Frazer, etb) eta ez dira autore asko gai honen inguruan aritu. Hala ere, azken hamarkadetan indarra hartzen joan da familian ematen ari diren aldaketak direla eta. Gaur egun familia mota desberdinak aurkitzen eta “onartzen” ditugu; guraso bakarrekoak, guraso banandutakoa, homosexuala, nuklearra, zabala, tradizionala eta abar.

Fenomeno hau nahiko berria da; izan ere, orain arte familiak ia bere osotasunean patroi tradizionala jarraitzen zuten; aita, ama eta seme-alabak eta horren inguruan ez zegoen gauza handirik ikertzeko. Aldiz, egun errealitatea bertzelakoa da eta familiaren egiturak ere, ondorioak izan ditzake ikasleen hezkuntza prozesuan. Egun ikastetxeetan familia tradizionalaz gain, bertzeak ere agertu dira; gero eta ikasle gehiagok bi ama dituzte, aita bakarra, bi aita ... Hala ere, egoera horiek ohikotzat hartzen hasten diren

arren, eskolako materialak oraindik ere ez daude prestatuak eta ez dituzte familia mota ezberdinak erakusten, orokorrean eredu tradizionalera mugatzen dira. Eskola eta irakaslearen lana da, eredu desberdinak kontuan hartzea, beharrezkoa den materiala erabiliz hauekin lan egiten hasteko.

Bukatzeko, alderdi pedagogikoak ere garrantzia hartzen du hezkuntzaren arloan. Izan ere, hainbat eta hainbat hiztegitan erraten den moduan, pedagogia hezkuntza eta irakasketaz arduratzen den zientzia da. Garai berri honetan, eskolan erabiltzen den lan egiteko forma aldatzen ari da eta metodologia berri batenganako apustua egiten ari da. Urteak atzera joanez gero, konprobatuko dugu, ikasleak irakasleak ematen zituzten azalpenen entzule hutsak zirela; aldiz, orain ikasle aktiboak izateko ideia zabaltzen ari da.

Horrez gain, erabiltzen diren materialak bertzelakoak dira: adibidez, lehenago eskolan liburu bat zegoen ikasle guztiontzako eta haur guztiak ariketak bakoitzaren koadernoan egiten zituzten. Gaur egun aldiz, eskola guztietan ikasle bakoitzak arlo bakoitzerako bere liburua dauka eta ikastetxe batzuetan gainera, ikasle bakoitzak bere ordenagailua dauka bere lanak egiteko edo behar duen informazioa bilatzeko. Beraz, erran daiteke, alderdi metodologiakoari begira, berrikuntza pedagogiko bat eman dela.

Honekin lotuta, hezkuntza arautzen duten legediak kontuan hartuko ditugu. Izan ere, azken 40 urtetan lau hezkuntza lege izan ditugu Espainiako estatuan:

- Ley General de Educacion 1970
- Ley de Ordenación del Sistema Educativo 1990
- Ley de Calidad de la Educación de 2002
- Ley Organica de Educacion 2006

Guzti hauek beren garrantzia izango dute historian zehar; batez ere, lehenak inflexio puntu bat zegoelako aurreko proposamenarekin alderatuz gero. Bertzalde, 2002. urtean proposaturiko hezkuntza legea ez zen guztiz aurrera eraman, gobernu aldaketa bat eman zelako. Guzti hauek gizartean ematen ari ziren eta diren aldaketak kontuan hartuz proposatzen diren hezkuntza legeak direla erran daiteke; hala ere, ez dute beti helburu hori betetzen eta askotan alor politikora mugatzen dira. Guzti hau erranda,

azpimarratu behar da, kasu honetan, batez ere, azken hezkuntza legean (Ley Orgánica de Educación 2006) eta 1970eko Ley General de Educación zentratuko gabela, eta bien arteko alderapen bat egingen dugula.

Horrez gain, kontuan hartuta proiektuaren helburua urteetan zehar eskolan zein gizartean egon diren aldaketak aztertzea dela, historiaren arloa landuko dugu; eta batez ere, eskolaren historia. Oso gai luzea eta emankorra da; hala ere, ez gara denboran oso atzera joango; berrogei bat urte bertzerik ez, eta Espainiako estatuan zentratuko gara. Estatuan garai honetan aldaketa desberdinak eta oso emankorrak gertatu dira; izan ere, diktadura egoera batetik demokraziarako bidea eratzen ari da. Gainera 1970. Urtean, arestian erran bezala, hezkuntza lege berri bat agertuko da; benetan oso berritzailea izango dena, Frankismoan izaera alde batera uzten saiatuko dena. Garai horretako eskolak ideologia politikoaren eta erlijioaren kutsu handia zeukaten: eskola guztietan frankoren irudi bat zegoen kristautasuna adierazten duen gurutzearekin batera. Argi dago, ideologia politikoaren kutsua oraindik ere, eskolan guztietan antzematen dela (batzuk ezkertiaragoak dira, bertzeak eskuindarragoak diren bitartean); aldiz garai horretan, eskola ideologia konkretu eta bakar baten ezarpenerako tresna bezala erabiltzen zen.

Egun aldiz, aurrerapauso bat eman dela erran daiteke, eskoletako ideologia ez da horren era esplizituan agertzen; eskolak ez dira ideologia politiko bat zabaltzeko tresnak bezala erabiltzen horren modu argian. Erlijiori begira, egun familiak, eta kasu batzuetan haurrak, aukeratzeko eskubidea dauka; ez dago derrigortua kristau erlijioa jasotzera, bertze aukera batzuk ditu. Orain, hezkuntza komunitateaz hitz egiten entzuten dugu; non hezkuntzan parte hartzen duten agente desberdinak elkarlanean aritzen diren helburu komun bat lortzeko: kalitatezko hezkuntza bat. Elkarlan hori oso garrantzitsua da eta agente guztiek paper aktibo bat jokatu behar dute, planteatutako helburua lortzeko.

4. IRAKASLE LANBIDEAREKIN HARREMANA

Hezkuntzaren inguruan hitz egiten hasten garenean; askotan faktore pedagogiko eta psikologikoez hitz egiten dugu. Magisteritza ikasketei begira jartzen bagara ere, konprobatuko dugu, gai hauek direla gehien lantzen direnak. Azkenean, graduak irauten dituen lau urtetan bi diziplina horiek urte guztietan errepikatzen dira. Gauzak honela, askotan atzendu egiten zaigu hezkuntza alor zabalago bat dela. Bertan, hainbat eta hainbat diziplina aurkitu ditzakegu; linguistika, musika, artea, antropologia, soziologia, etb. Lan honen bitartez, batez ere, azken diziplina horren garrantzia azpimarratu nahi izan da.

Eskolaren betebeharren artean, batek honela dio; haurrak bizi behar duten errealitatea ezagutu dezaten eta aurrerantzean bertan bizitzeko ezagutu behar dituzten arauak barneratzea. Argi dago, askotan errepikatu bezala eskolak funtzio soziala duela eta honen garrantzia goraipatzea garrantzitsua da. Azken urtetan, eskolaren betebeharren barruan ikasleak gizarteratzea aipatzen da. Denboran atzera eginez gero, konprobatuko dugu, hori ez zela modu honetan egiten; familiaren bitartez lehen mailako gizarteratzea gauzatzen zuten eta ondoren eskolan, bigarren mailako sozializazioarekin hasten ziren. Orain aldiz, lehen eta bigarren mailako sozializazioen artean diferentzia ez da horren nabaria, eta askotan eremu berdinean gauzatu behar dira biak; honek ekartzen dituen arazo eta konplikazioekin batera.

Irakasleak lehen mailako sozializazio agenteak bilakatzen ari gara askotan eta gure papera aldatzen ari da hurrekin dugun harremanetan. Familien aldetik bi postura egon daitezke:

- 1) Alde batetik, irakaslearekin bat egin eta biak (irakasle eta familia) alderdi berdinerara joan daitezke. Hala nola, ikasle batek irakurketarekin arazoak dituela detektatzen diote eskolan; gauzak honela, irakaslea hori lantzen ahalegintzen da eta etxera iristerakoan familiak ere honetan ere parte hartuko du.
- 2) Bertze batzuetan aldiz, irakaslea alde batetik joaten da, familia bertze alde batetik joaten den bitartean. Adibide berdinarekin jarraikiz, irakasleak

irakurketari garrantzia ematen dio eta etxean familiak matematika egitera bidaltzen du haurra inolako loturarik izan gabe; irakasle eta familiaren artean.

Beraz, inportantea da, irakasleak familia zein komunitatearen laguntza izatea, hurrei benetako hezkuntza egoki bat eskaintzeko eta modu honetan ikasleak ikaskuntza integral bat gauzatzeko.

Horretaz gain, egun bizitzen ari garen errealitatean teknologia berriek beren lekua dute. Gure ingurura begiratzen dugun ia momentu oro pantaila bat aurkitzen dugu gure aurrean. Garrantzitsua da irakaslea gertaera honetaz kontziente izatea eta honekin lan egiten jakitea. Gaur egun, irakasleek ordenagailuak erabiltzen jakiteko beharra daukate; bertzela ez dira gai izanen gure ondorengoak biziko duten errealitatea erakusteko. Informazioaren garaian bizi garen une berdinetik, informazio hori transmititzeko erabiltzen diren metodoak erabiltzen jakin behar ditugu. Gainera, jasotako hori era kritiko batean aztertzen jakin behar dugu; ez da nahikoa jasotako guzti hori inolako analisirik egin gabe gure barruan sartzea.

Familia eta irakaslearen lana da gizaki kritiko batzuk sortzea, behar den unean jasotako informazioa era kritiko batean aztertzeko. Benetan lan gogorra da horren lanketa bat egitea ikasleak guk nahi dugun bezala manipulatu gabe. Askotan, guk testu bat aztertzerakoan iritzi bat eratzen dugu honen inguruan; positiboa edo negatibo. Aldiz, hurrekin lanean ari garenean, guk eratutako aurre-iritzi hori baztertu eta ikasleak eratu behar du, guk inolako baldintzatzerik inposatu gabe eta guk gure laguntza eskainiz. Beraz, oso lan inportantea da irakasleak aurrera eraman behar duena eta honen erantzukizuna handia da.

Gauzak honela, garrantzitsua ikusi beharko genuke gizarteak eta eskolak duten harreman estua aztertzea. Horretarako, konparaketa bat eginen dugu eremu berdin batean, baina garai ezberdinetan; modu honetan gizarteak eta inguruak eskolan duen eragina ikusirik.

5. GARAPENA

5.1. Ikuspegi historikoa

Aurreko puntuetan errepikatu bezala, lan honetan bi garaien artean aritu gara. Alde batetik, estatu Espainolean diktadura bukatzen ari zen urteetan ibiliko gara 1970 urtetik aitzin. Honetaz gain, Nafarroako egoerara zertxobait hurbilduko gara, garai horretako errealitatea ezagutuz. Bertzalde, zonalde berdineko egungo egoera aztertuko dugu. Modu honetan, bi errealitate hauen arteko konparaketa txiki bat planteatuz; batez ere, familian eta eskolan egon diren aldaketetan zentratuz eta hauen gainean hausnarketa eginez.

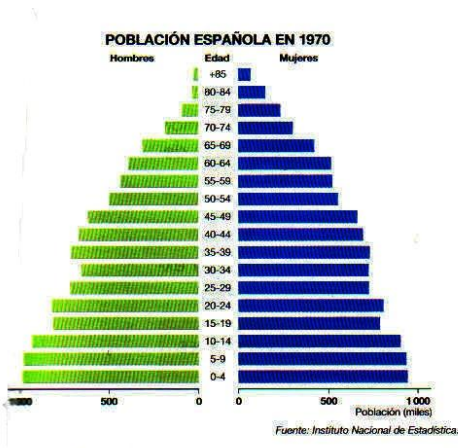
5.1.1. 70. hamarkada: gizartea, familia eta hezkuntza.

- **Gizartea.**

1970. urtean Espainiako estatua diktadura erregimen batean bizi zen. Francisco Franco gobernuan zegoen 1936an eman zuen estatu kolpeaz geroztik, eta diktadura luze baten azken urteetan bizi da garai horretako gizartea. 1970. urtetik aurrera, Espainian zegoen egoera politiko eta araudikoan aurrerapen txikiak egiten hasten dira; Europako kontinentera hurbiltzeko asmoarekin. Izan ere, Europa mailan gizarteak aurrerapen handiak egin ditu bigarren mundu gerra amaitu ondoren; hala ere, Espainia atzean geratzen ari da. Erran bezala aldaketak poliki-poliki ematen ari dira gizartean; aldiz, gobernuaren aldetik, honen kontrako kanpaina gogor bat hasiko da errepresioa oinarri izanik.

Horrez gain, alderdi ekonomikoari begira, liberalizazio orokor bat eman zen eta honek Europarekin negozioak egitea ahalbidetu zuen. Bertako enpresek, industralizaziorantzko bidea egiten hasi ziren; landa eremutik jendea hirirantz ekarri; barne emigrazio prozesu bat eraginez. Emigrazio honetaz gain, Europa mailan Espainiako jende mugitzen hasi zen immigrazio eta emigrazio prozesu handiak eraginez. Estatuko jendea begiak irekitzen hasi zen, Europako eta munduko errealitatea zein zen ezagutuz eta honen alderdi positiboak Espainian aldarrikatuz. Garapen honek ekarri zituen ondorio nagusia Espainiako estatuaren egoera aldaketa izan zen: hau da, estatu atzerakoi eta itxi bat izatetik, honen ateak irekitzera pasatu

zen, Europako gainerako herrialdeekin erlazioak sortuz. Hala ere, Espainiako bizi kalitatea, Europakoarekin konparatuz, oso eskasa zen.

Garapen ekonomiko honek, Espainiako gizaterian aldaketak eragin zituen hau modernizatzen. Espainiako populazioa asko handitu zen garai honetan, jaiotze tasaren handitzearen ondorioz. Horrez gain, eta aurreko lerroetara bueltatuz, hirietako biztanleria asko handitu zen herritik hirira izan zen pertsona mugimenduen ondorioz. Estructura sozialean ere aldaketak izan ziren, gero eta jende gehiago

industria munduan sartu zenaren ondorio. Hau da, lan gehiena hiri handietako fabriketan zegoen eta honek gizarte talde berri baten eraketa eragin zuen; langileria.

Honen ondotik, frankoren heriotza eta gero, alderdi politikoan bi adar nagusi azalduko dira. Alde batetik, proiektu jarraitzaile (kontinuista) bat planteatuko da; non Franko gabeko frankismo baten alde egingo den. Bertzalde, oposizio antifrankistak, Europaren planteamenduari jarraikiz, honi uko egitea proposatuko du Espainia mundura zabalduz. Trantsizioa era graduatu eta paktatu batean egitea proposatuko da haustura handirik eta bortitzik eman gabe.

- **Nafarroako gizartea.**

Espainiako estatutik Nafarroako egoeran gehiago zentratuz gero, gauzak ez dira sobera aldatzen. Hemen ere, aldaketaren alde ariko dira eta batez ere, langile mugimendu handiak egonena dira Nafarroan agertzen diren industri guneeetan: Iruña, Tuter, edo, Lesaka-Bera. Arestian aipatu bezala, landa eremuko jendeak hirietara alde egin zuen lan eskaintzak zirela eta honek, fabriketan lan egiten zuten langileen klase soziala osatzea eragin. Talde honek, bere eskubideen alde aldarrikapenak egiten hasi zen eta greba kopurua asko handitu zen. Horrez gain, Nafarroako langile mugimenduaren ezaugarri nagusietako bat; gainerako langileekin duen elkartasuna da. Hau da, fabrika batean graba bat deitzen bazuten, inguruko langileak ere beraiekin elkartasunean, lana egiteaz uzten zuten.

Estatu mailan garai horretan sindikatu moduko bat zegoen “Sindicato Vertical” deiturikoa; hala ere, hau erregimen frankistaren esku zegoen eta honetan lan egiten zuten pertsonak gobernuak erabakitakoak izaten ziren. Hala ere, Nafarroa mailan CCOO deituriko elkarte bat zegoen; non alderdi politiko desberdinetako pertsonak elkartu egiten ziren. Honen bidez, egindako greba osoak deitzen ziren. Gauzak honela, erran daiteke, Nafarroan gizarte mailan ere aldaketa handiak ematen ari direla.

- **Familia.**

Ikusi bezala, estatuko gizartean aldaketa handiak ematen ari ziren eta horrek eragina izan zuen familian ere:

“Conjuntamente con los cambios político-económicos, se produce un cambio esencial en la sociedad española, un cambio que, respecto a la familia, podríamos caracterizar como fin de la familia tradicional (entendida esta como un matrimonio efectuado por el rito católico mas la descendencia habida dentro de este) y surgimiento de modelos alternativos de la familia (pluralidad de modelos familiares) así como de transformación y modernización de las mentalidades parejo al cambio social, un proceso que sigue su propio ritmo dentro del cual debemos señalar como tendencias principales la secularización de la sociedad, la equiparación de la mujer con el varón. La privatización de las relaciones familiares y, en consecuencia, actitudes progresivamente tolerantes hacia los comportamientos que se alejan del modelo anterior.” (G. Cabrejas de la Heras,).

Frankoren garaian, modelo tradizionala zen familiaren osaeraren modelo printzipala. Gizon emazteak, zeremonia erlijioso baten bidez bere bizitza elkartzen zuten eta honen bitartez gizonarenganako emakumearen subordinazioa hasten zen; hau da, emakumearen lana gizonen agindupean egotera mugatzen zen. Emakumea etxean geratzen zen eta gizonak etxetik kanpo lan egiten zuten. Gauzak honela, gizona lanetik bueltan etxera etortzean, honek janaria mahaian edukiko zuen, arropa prest eta guztia eginga; modu honetan, gizonak etxean deskantsatu zezan. Horrez gain, familian izandako seme-alabak errespetu handiarekin tratatuko zituzten familiako zaharrak edo helduak. Kasu honetan ere, aitaren edo aitonaren hitzak amarenak baino balio handiagokoa izango zuen.

Frankoren heriotzaren ostean, familiaren egituraren aurrerapen eta garapen prozesua hasiko da. Honen bitartez, adin nagusitasuna parekatu egingen da bi sexuetan, gizonak zein emakumeak adin nagusitasuna 18 urtetatik aurrera eskuratuko dute. Bertzalde, 1978ko konstituzioko 14. artikuluan espainol guztien berdintasuna deklaratu da sexu edo jaiotze desberdintasunik egin gabe (ez da desberdintasunik egingen haur legitimo edo biologikoen artean). Modu honetan, eta Cabrejas de las Heras-en hitzak erabiliz: “ La familia tradicional, tal y como había sido entendida hasta entonces, era vaciada de contenido y el lugar de los imperativos morales católicos era tomado por la libertad, la justicia, la igualdad y el pluralismo político, dentro de un estado definido como aconfesional”.

Hala ere, onartu beharra da, Espainian jasaten ari zen krisi egoeraren ondorioz, aurrerapen hauek ez ziren era zuzenean eman. Izan ere, alor ekonomikoan krisi sakon bat pasatzen ari zen estatuan eta honek ez zuen aukerarik ematen emakumeak lan munduan integratzen hasteko. Beraz, aldaketa emateko lehen pausoa eman bazen ere; hau ez zen bat-batean eta era automatikoan eman.

Bertzalde, Kode Zibilaren erregulazioaren ostean, dibortzioa erregulatu egin zen. Azkenean, Espainiako legedia Europako gainerako herrialdeekin parekatu egin zen eta modu honetan, bikote guztiek eskubidea zuten dibortzioa eskatzeko. Gauzak honela, familia berriak eraikitze bidea irekitzen zen; modelo tradizionala aldatzeko aukera eman. Hala ere, familiaren barruan aldaketa hauek ematerako orduan, bereizketa nagusi bat egin behar da hiri eta landa eremuen artean. Landa eremuan oraindik ere, familia tradizionalaren oinarria egoten jarraitzen du; hiri handietan familia nuklearren (aita ama eta seme-alabak; ez da zertan ezkontza bidezko lotura bat egon behar) alde egiten den bitartean. Bertzalde, guraso bakar familien proportzioa handitzen da; dibortzioa dela eta, batez ere; baita familia pertsona bakarrena ere.

- **Nafarroako familiak.**

Nafarroako probintzian gehiago zentratuz gero, erran dezakegu, 1975. urtetik aurrera ezkontza tasa asko jaitsi egin zela. Honen arrazoietakoa bat, arestian erran bezala, emakumeak lortutako “independentzia” izan daiteke. Frankoren heriotza eta gero, estatu mailan emakumearen papera aldatu egin zen; batez ere, alderdi feministek

aurrera eraman zuten borrokaren ondorioz. Momentu honetan, ez da beharrezkoa gizon batekin ezkontzea etxetik ateratzeko. Emakumeak nolabait ere, erabakitzeak aukera dute; hau ez da guztiz errealitatean gertatzen dena; baina ezkontzen tasaren jaiketaren oinarrietako bat da. Hau Espainia osoan eman zen fenomeno da; baina Nafarroako kasuan azpimarragarria da. Izan ere, kontuan hartu behar dugu, probintzia hau landa eremukoa dela; hau da Nafarroako populazioa osatzen duten pertsona asko, landa eremutik datoz. Gauzak honela, aipagarria da, landa eremuko lurraldea izanik, alderdi horri begira, Nafarroako kasua aipagarria izatea. Arestian erran bezala, orokorrean, landa eremuetan eredu tradizionalari jarraitzeko joera handiagoa zegoen eta horrelako datuak biltzeak atentzia deitzen du.

Bertzalde, dibortzioen tasa biltzen duen taula bat aurkeztuko dut; non Espainiako zein Nafarroako datuak biltzen dituen.

Tabla 4 • *Personas separadas y divorciadas en la población (en %)*

España								
	1975	1981	1986		1991		1996(2)	
	div/sep	div/sep	div.	sep.	div.	sep.	div.	sep.
total	0,3	0,6	0,2	0,7	0,8	0,4	-	-
hombres	0,1	0,3	0,1	0,3	0,3	0,2	-	-
mujeres	0,2	0,4	0,1	0,4	0,5	0,2	-	-
Navarra								
	1975	1981	1986		1991		1996	
	div/sep	div/sep	div.	sep.	div.	sep.	div.	sep.
total	0,1	0,3	0,1	0,5	0,3	0,6	0,5	0,8
hombres	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,3	0,2	0,3
mujeres	0,2	0,2	0,1	0,3	0,2	0,3	0,3	0,5

Fuente: Elaboración propia de los Censos y Padrones de Población.

Nota: (1) Los porcentajes están calculados respecto al total de cada grupo de población. (2) No es posible calcular estos porcentajes para España en 1996 porque el Padrón no recoge el estado civil de la población.

Ikusi bezala, tasak ez dira oso desberdinak Nafarroan eta Espainia konparatzen baditugu. Hala ere, aipatzekoa da, hazten ari den fenomeno dela; hau da, España mailan 1975ean abenduko portzentajea 0.3koa bazen; urte horretatik 15 urtera kopuru hori ia hirukoiztu da. Nafarroan hazkuntza prozesu hori ez da horren nabaria izan.

Horretaz gain, Nafarroan bertze fenomeno bat aurrera eramaten da; non bikoteek gero eta ondorengo gutxiago izaten dituzte; haur gutxiago sortzen dira. 1975-1986 urte bitartean, Nafarroako ugalkortasun tasa erdira jaitsi zen; hau da, 1970ean lau seme-alaba zituen bitartean, urte tarte horretan bi izatera pasako zen. Beraz, erran dezakegu, Europan egon zen baby-boom prozesu horren ostean jaiotze tasak jaisten hasi zirela poliki-poliki.

Guzti honekin, dagoeneko era sinple batean aztertu dugu nolakoa zen frankismoaren azken urteetako gizarte eta familia egoera Espainiako estatuan eta baita Nafarroan ere. Gauzak honela, askotan errepikatu diguten bezala, gizarteak eta eskolak lotura handia dute. Beraz, ondorengo lerroetan garai horretako eskolen ezaugarri nagusiak aztertuko ditugu; ondoren, gaur egun eskolekin konparaketa bat egiteko eta eman diren aurrera pausu zein atzera pausoak behatu eta aztertzeko.

- **Hezkuntza.**

Hona hemen frankismoaren garaian biltzen diren eskolatze datuak. Era honetan argi ikusten da, frankismoaren garaian eskolatu gabeko gabekoen portzentajea nahiko handia dela 1960-1961 bitarte, biztanleriaren %21.4 eskolatu gabe zegoen. Zifra hau nahiko handia da XX. mendean gaudela kontuan hartzen badugu. Gerra zibila bukatu eta gero, eskola berrien eraketak (erregimenaren ideia zabaltzeko intentzioarekin) ez zuten inportantzia handirik izan.

Tabla 22: Tasas de escolarización en España durante el periodo 1960-61 a 1970-71.

Curso	Población en edad escolar	Matrícula		Total alumnos matriculados	Tasa de escolarización
		Pública	Privada		
1960-61	4.311.426	2.502.672	884.678	3.387.350	78,6%
1965-66	5.047.181	2.784.146	1.158.047	3.942.193	78,1%
1970-71	5.029.513	3.194.860	1.554.623	4.749.483	94,4%

Fuente: Esteban, L. y López, R. (1994, p. 532).

Hala ere frankismoaren azken urtetan, eskolatze tasak ia-ia %100 izatera iristen dira.

“La tasa oficial de escolarización española en el curso escolar 1973-1974 alcanzó el 97% de la población en edad escolar (con los datos del MEC de 1976, referidos a 1974, los alumnos no escolarizados eran solamente 25.000 en todo el Estado)” (Martínez Pérez Cuenca, 2009, 88)

Frankismoan planteatutako eskolak, eredu konfesionala, sexuen artean bereizitakoa, gaztelera ez den hizkuntza baztertuko duena, eta pedagogia tradizional, estatiko eta errutinaz beterikoa defendatuko du. Eskola honetan, Espainia goraipatuko da; batez ere, Frankok lortu nahi duen Espainia. Bertzeak bertze, historia lantzerako orduan, Espainiako Errepublika garaia ez da aipatuko baina Errege Katolikoen Espainia bai. Ikusi bezala, hezkuntzaren bitartez, populazioa kontrolpean mantendu nahi da, ideia berritzaile eta desberdinak ez agertzeko. Hezkuntza immobilista eta aurrerapenik gabeko bat aurkeztu nahi da. Horrez gain, erlijioak ere paper handia hartuko du garai honetako eskoletan eta behar beharrezkoa izanen da katixima jasotzea. Honen arrazoi nagusia katolizismoak frankismoarekin izan zuen lotura handia da. Bukatzeko, “Formacion politica; Doctrina e Historia del Movimiento” arloa ematea beharrezkoa zen; hau Falangisten eskuetan geratzen zen eta honen eginkizun nagusia Frankoren diktadura goraipatzea zen.

Frankismoaren azken urtetan, 1970. urtean Ley General de la Educacion deituriko hezkuntza legea proposatu zen. Ikusi bezala, azken urteetan Espainiako gizartea asko aldatzen ari zen, herrialde garatuei gehiago iruditzekeko intentzioarekin. Gauzak honela, hezkuntza lege berria sortzeko arrazoiak ondorengoak dira:

- Eskolaren bitartez transmititzen ziren *edukiak nahiko zaharkituak* zeuden. Erran bezala, frankoren garaian alderdi politikoari garrantzia handia ematen zitzaion; haur guztiak Frankok egindako gauza ona guztiak entzuten pasatzen zuten egun guztia eta horrek gizartean eragin bat zuen. Haurrak hasiera batetik manipulatzeko zituzten, aurreratzean arazorik eman ez zezaten. Bertzalde, erlijioari inportantzia handia ematen zitzaion eta gainerako edukiei lekua kentzen zien.
- Eskola *kopuru eskasia* zegoen; arestian aipaturiko mugimendu migratorioen ondorioz; hau da, jendea landa eremutik hirira joaten zen. Gauzak honela, hiritan zeuden eskolak eskaera handia zuten eta ez zegoen haur guztiendako lekurik. Horrez gain, hezkuntza aldatu behar zen; izan ere, hirian bizi ziren haurrak mota bateko hezkuntza bat jasotzen zuten; herri txiki bateko eskola batean jasotzen zutenarekin alderatuz. Azken finean, bi kasuetan haurrak bi errealitate

desberdinetarako prestatzen ari zara, eremu berdinean bizi arren; hau da, hirian haurra industria gune batean lan egiten prestatzen duzu; non ordutegi zehatz batzuk bete behar dituen, langile eskubide batzuk dituzun, etb. Bertzalde, landa eremuan ez daude ordutegirik (prest egon behar zara behar denean lana egiteko), txiki-txikitatik etxean laguntzeko ohitura hartu behar dute eta eskolaz gain bertze bete behar garrantzitsu batzuk dituzte hurrek. Gauzak honela, hirietako eskola kantitatea handitzeaz gain, hurrek landa eremuan jasotzen zuten hezkuntzatik, bertze mota bateko hezkuntzara pasatzen ziren.

- *Esku lan profesionalizatu beharra.* Eratu berriko enpresa eta fabriketan lan egiteko, esku lan kualifikatua behar da; hau da, lan hau egiteko jendea prestatu behar da.
- Lehen Hezkuntzatik, Goi Mailako hezkuntzara zegoen *jauzia* oso handia zen.
- Ikasleen *emaitza txarrak* hainbat arlotan.
- Hezkuntza *kalitate desberdintasun oso handiak*; hau da, ikastetxe konkretu batera joaten ziren ikasleak kalitate handiagoko hezkuntza bat jasotzen zuten, ondoko ikastetxean baino. Hezkuntzaren kalitatea eskola pribatu edo publikoen esku geratzen zen kasu askotan. Modu honetan, eskola pribatuetan jasotzen zen hezkuntza kalitatea hobeagokoagoa izaten zen publiko batean jasotzen zenuena baino.

Modu honetan, lege berriaren sormena ahalbidetu zen; zeinetan helburu, berrikuntzarik garrantzitsuena Hezkuntza Basikoaren doakotasuna eta derrigortasuna ziren. Hau da, estatuan bizi ziren haur guztiei aukera berdintasun minimo bat emateko, 6- 14 urte bitartean eskolara joateko derrigortasuna zuten eta ez zuten ezta pezeta bat ere ordaindu beharko zerbitzu honengatik.

Lege honen arabera; “ La educación General Básica tiene por finalidad proporcionar una formación integral, fundamentalmente igual para todos y adaptada, en lo posible, a las aptitudes y capacidades de uno”. (Ley General de Educación, 1970)

Gauzak honela, Espainian zegoen alfabetazio eza tasa poliki-poliki jaisten joan zen; klase sozialen desberdintasuna txikitzen joan zen heinean. Azkenean, hezkuntza lege eta eskolan egin zen lanketaren bitartez, estatuko biztanle guztiek aukera berdina zuten eskolara joateko eta bertan ikasteko. Beraz, erran daiteke Hezkuntza lege honek onura handiak ekarri zituela eta Espainia herrialde garatuenen parean jarri zen alfabetizazio tasa kontuan hartzen badugu.

5.1.2. Egungo gizartea, familia eta hezkuntza.

- **Gizartea.**

Azken urte hauetan, aldaketa handiak ematen ari dira mundu osoko herrialde guztietan eta erran daiteke, aldaketa sozial handi baten hasieran gaudela. Gauzak honela, erran dezakegu fenomeno global bat dela eta herrialde guztietan berdina gertatzen ari dela; baita estatu Espainiolean ere. Orain arte boterea ematen zuten errekurtsu naturalak beren nagusitasuna galtzen ari dira eta informazio eta ezagutzari bidea irekiz. Imajina ditzagun, herrialde batek badakiela nola lortu daiteken erregai bat eta informazio hori berarentzat gordetzen duela; bere inguruan dauden gainerako herrialdeak beraren erranetara egonen dira; informazio hori gainerakoekin konpartitu dezan. Beraz erran daiteke, “Informazioaren garaian” gaudela eta informazioka boterea ematen duela.

Gai honen inguruan aritu diren hainbat teorikok erraten dute informazioak demokratizazio boterea duela (Alvin Toffler); hau da, egun informazioa leku guztietara iristeko aukera dauka, (komunikazio bideak eta teknologia berriak direla eta) beraz “el débil y el pobre pueden adquirirlos”. Fenomeno hau modu honetan interpretatuz gero, erran daiteke, garai honek berdintasun eta homogenitate handiagoa ematen diola gizarte honi. Baina benetan honela gertatzen da?

Hasteko, aldaketa sozialak gauatzeko faktorerik garrantzitsuenetako bat desberdintasun sozialaren handiagotze bat ematea da. Herrialde garatu baten azalean jarriko gara fenomeno hau hobeto ulertzeko; hala nola: Espainia. Hemen, informazio eta ezagutza handiak erabiltzen dituzte estatuko aktibitate produktiboetan; honek eragina du, lanaren antolaketan. Azken finean, ezagutzak sortutako teknologia eta makina berriak, orain arte langileek egiten zuten lana betetzen dute. Gauzak honela, lanaren antolaketa berriak, langileen arteko desberdintasun (desigualdade) kantitatea handitzeaz gain, gizarte fenomeno berri baten sorrera ekartzen ari da: esklusioa. Gizakiak produkzio zikloaren kanpoan geratzen ari gara, informazioak eta ezagutzak sortu dituen makina berrien ondorioz. Baina prozesu hau ez da hemen bukatzen:

“El fenómeno de la exclusión provoca, desde este punto de vista, una modificación fundamental en la estructura de la sociedad. Según el enfoque, estaríamos viviendo un momento de transición entre:

- a) Una *sociedad vertical*, basada en relaciones de explotación entre los que ocupan las posiciones superiores frente a los que ocupan las posiciones inferiores.
- b) Una *sociedad horizontal*, donde lo importante no es tanto la jerarquía como la distancia con respecto al centro de la sociedad.” (Román Pérez, 19)

Sozietate bertikal batean, esplotazio egoera batean, esplotatua dagoen taldeak badu zerbaiten kontra aldarrikatzeko era; badu zeinengana jo bere egoeraz kexatzeko. Aldiz, esklusioaren kasuan, ez dago talde kontzientzia bat zerbaiten aurka joateko, ez dago pertsona edo objektu bat ari errebindikatzeko. Azken hau da Espainian gertatzen ari dena, esklusio prozesu handi bat gertatzen ari da estatu barruan. Berrero ere, Martiniano Roman Perez-en hitzak hartuz “La explotación es un conflicto, la exclusion es una ruptura”.

Bertalde, komunikazio bideak eta teknologia berriak egungo gizartean eragin handia dute. Egun, ia munduko etxe guztietan telebista, telefono mugikor edo/eta internet dago (ez dagon etxean desigualdade egoera handi bat dago). Espainiako estatuan biztanleriaren %99,5 telebista dauka etxean eta %68.7 ordenagailua dauka (INE). Hauen erabilerari esker, espazio eta denboraren kontzeptuak birmoldatzen ari dira.

Duela urte batzuk, Txilen arazo bat gertatzen bazen bertan geratzen zen eta puntu; egun hauetan aldiz, denok aukera dugu momenturo hango egoera ezagutzeko. Teknologia berri hauei esker, herrialdeen arteko mugak ez dira horren nabariak eta errealitate global batez hitz egin dezakegu.

Honekin erlazionaturik, komunikazio bideak jendea manipulatzeko duten erraztasunaz hitz egin behar da. Komunikazio bideak masa kontrolatzeko modu erabilgarri eta egokiak dira guztioi iristen zaigulako eta era erraz batean gure barruan sartzen delako. Informazioa guztion esku dago, baina informazio hori filtro batzuetatik pasatzen da eta hauek, informazio hori moldatu (transgibertsatu) dezakete. Hau da, gertaera bat pasatu eta gero, bi aldizkarik edo telebistek horren inguruan hitz egiten dutenean, eta askotan errealitate berdinen inguruko bi bertsio desberdin eman dezakete. Gauzak honela, oso garrantzitsua da hori interpretatzen jakitea eta modu kritiko batean informazio hori jasotzen jakitea. Egungo gizartean oso garrantzitsua da kritikotasuna garatua izatea; bertzela, bertze pertsona eta errealitate batzuen menpe biziko gara. Haurrak manipulazio horren biktimarik ahulenak dira, kritikotasun hori ez dutelako horren garatua; beraz inportantea da txiki txikitatik hori barneratzen joatea.

- **Familia**

Egungo familiaz hitz egiten hasten bagara; honen erran beharra da azken urte hauetan, familiaren sorrera asko aldatu dela. Aurreko urteetan familiaren inguruan aritzean, familia tradizionalen pentsatzen genuen; baina poliki-poliki (70. hamarkadan aldaketa ematen hasten zen) familiaren estruktura aldatzen hasi zen. Orain, familia nuklearraren handiera bat ematen ari da, haur kantitatea murrizten ari da, familien arteko elkartzeak ez dira nahita nahiez ezkontza baten bitartez eman behar, haurrak ez dira zertan bi gurasoekin bizi behar, etab. Familiaren estrukturak asko aldatzen ari dira. Hona hemen *familia mota* edo eredu en laburpen bat:

- *Familia nuklearra*: aita-ama eta hauen seme-alabak (biologikoak edo adoptatuak).
- *Familia zabala*: etxe berdin batean familia nuklear bat baino gehiago bizi denean; hau da, aiton amonekin bizitzea, osaba baten batekin...

- *Familia monoparental*: guraso bakar batekin haurra/k bizi direnean.
- *Ama senargabearen familia*: amak hasiera batetik haurra bakarrik izaten duenean sortzen den familia.
- *Guraso bereizien familia*: aita amak arrazoi desberdinengatik haien lotura hausten dutenean.
- *Birsortutako familia*: familia bateko kidea, bertze pertsona edo familia batekin elkartzen denean sortzen dena. Hau da, alargun edo bereizi den emakume edo gizon bat bertze pertsona batekin elkartzen denen.
- *Familia homosexuala*: guraso biak sexu berdinekoak direnean ematen da.

Gauzak honela, hona hemen Nafarroako kasuan aurki dezagun familia motak biltzen dituen taula.

Tabla 1. Hogares clasificados por tipo estructural.

	Porcentaje de hogares			Porcentaje de población			Tamaño medio		
	2003	2005	2007	2003	2005	2007	2003	2005	2007
Hogares con familia	78,3	79,3	80,8	91,1	92,0	92,5	3,3	3,4	3,4
Pareja sin hijos	18,0	17,6	20,4	12,5	12,2	14,4	2,0	2,0	2,0
Pareja con hijos	43,7	41,5	41,7	58,3	55,3	55,0	3,9	3,8	3,8
Monoparental	4,9	4,4	5,1	4,4	3,5	4,6	2,6	2,3	2,6
Pareja con hijos y algún padre/madre	2,8	3,1	2,5	5,2	5,4	4,4	5,3	5,1	4,9
Pareja con hijos y otros parientes	2,0	2,2	2,1	3,6	4,0	4,1	5,3	5,4	5,8
Otros tipos de hogar con familia	6,9	10,5	9,0	7,1	11,6	9,9	3,0	3,2	3,2
Hogares sin familia	21,7	20,7	19,2	8,9	8,0	7,6	1,4	1,1	1,2
Persona sola	20,0	19,6	18,2	6,9	6,8	6,6	1,0	1,0	1,0
Personas no emparentadas	1,7	1,1	1,0	2,0	1,2	1,0	3,4	3,2	2,8
TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	2,9	2,9	2,8

Fuente: IEN, 2007

Datu hauek behatuz gero, erran dezakegu Nafarroan aurkitzen ditugun bikote gehienak haurrak izaten dituztela. Hala ere, poliki-poliki joera hori jaisten ari da; izan ere, gero eta bikote gehiago daude haurrik izaten ez dituztenak. Bertzalde, familia

guraso bakarren portzentajea ez da oso handia; baina, igotzeko joera duela nabari da. Bukatzeko, azkeneko kasuan badago apartatu bat dago; non, bertze mota bateko familiak biltzen dituen (bertan familia homosexualak eta ama senargabeak sartuko genituzke). Guzti hori alde batera, hori ez da harritzekoa, baizik eta talde honek duen handitzeko joera. Beraz, honekin erran nahi dut, gero eta baztertuago dagoela gizartean familia tradizionalaren ideia. Hala ere, ezkontzeko joera mantentzen da: “el 93,5% de las parejas que residen juntas lo hacen en la forma matrimonial; el 6,5% conviven como pareja de hecho” (Martinez Magdalena, 2008, 8)

- **Hezkuntza.**

Guzti honekin, argi gelditu da familia eta gizartea asko aldatu direla eta dagoeneko mila aldiz errepikatu dugun moduan, guzti honek eskolan eragina izan du. Ondorengo lerroetan, gaur egun (denbora gutxiz jarraituko duen arren LOMCE-ren proposamena egin du gobernuak), indarrean dagoen hezkuntza legea aztertuko dugu Ley Organica de Educacion (LOE 2006) honek dioena aztertzeko.

Lehenik eta behin, erran beharra da, hezkuntza lege berri hau, Ley Orgánica de Educación 2006, Jose Luis Rodriguez Zapateroren gobernuan sortu zela. Honen aurretik zegoen gobernu eskuindarrak, hezkuntza lege berri baten proposamena egin zuen (LCE 2002) baina ez zen inoiz aurrera eraman. Gauzak honela, lege hau sortzen da egungo sozietateak garrantzia handia ematen diolako gazteek jasotzen duten hezkuntzari, honen menpe daudelako ongizate indibiduala zein kolektiboa. Horretarako hiru printzipio orokor proposatu zituen:

1. Biztanle guztiei kalitatezko hezkuntza bat eskaini, sexu desberdintasunik egin gabe eta hezkuntza sistema guztietan.
2. Guztion esfortzua; hau da hezkuntza komunitatea osatzen duten partaide guztiak elkarlanean aritu behar dira helburua lortzeko.
3. Europar Batasunan planteatu diren hezkuntza helburuak betetzeko konpromezua:
 - a. Hezkuntza Sistemaren kalitatea eta efikazia hobetu; irakasleen prestakuntza, IKT-ei sarrera, ikerketa zientifikoak...

-
- b. Hezkuntza Sistemarako sarrera erraztu ; oportunitate berdintasuna, ekitatea, inklusioa...
 - c. Sistema mundura zabaldu, inguruarekin harremanak eratuz.

Gaur egungo eskolaren proposamenean bi aspektu berri eta oso garrantzitsua aipatzen dira. Alde batetik, hezkuntza komunitatearen fenomenoak sortzen da. Honekin erran nahi dena da, eskolarekin erlazioa duten erakunde guztiak elkarlanean aritu behar direla; ahalik eta hezkuntza kalitate hobeago bat lortzeko intentzioarekin. Hau da, irakasleak, familia eta eskola inguruko komunitatea elkarlanean aritu behar dira. Baztango herri txiki bateko egoeran jartzen bagara, benetako hezkuntza komunitate bat osatzeko, udaletxearen laguntza jaso beharko zuen behar duen kasuetan edo beharrezkero herriko erakundeek laguntza ere. Bertzalde, gurasoen inplizakioa ere egon behar da; azken finean, beren seme-alaben hezkuntzarekin jolasten ari dira eskola. Garrantzitsua da gurasoen iritzia ezagutzea, denok alde berdinerara joaten direla jakiteko.

Bertzalde, teknologia berriak eskolan ere beren bidea egiten ari dira. Egun, informazioaren garaian bizi gara eta hau gure eskuetara iristen da komunikazio bideen bidez, edo internet-en bidez. Garrantzitsua da eskolan haurrak bizi behar duten errealitate horretarako prestatzea. Modu honetan, eskoletan hauek ezagutzeko eta modu kritiko batean erabiltzeko premia agertzen da. Izan ere, hauek manipulaziorako bideak dira eta haurrak dira fenomeno honen biktimarik babesgabetuenak.

5.2. Abiapuntu kontzeptuala.

Lanaren planteamenduari jarraikiz, gaur egun eskola modu sakon batean aztertuko dugu; noizbehinka aurreko etapetako eskolarekin konparaketa eginez. Izan ere, iraganean gertatutakoa kontuan izatea garrantzitsua da izan diren aldaketak ikusi ahal izateko. Hala ere, egungo errealitatean zentratu nahi dut gehiago, hau delako bizitzen ari garen errealitatea eta gure ondorengoek biziko dutena. Gauzak honela, puntu batzuetan atentzio berezia jarriko dut gaian gehiago zentratzen naizen heinean eta hauek kontuan hartzea inportantea ikusten dut.

Lehenik eta behin gizartearen *generazioetan* atentzioa berezia jarriko dut. Hau da, aitona-amonen generazioa, gurasoen generazioa eta gazteena edo orain jaiotzen ari direnena. Izan ere, guzti hauek testuinguru desberdin batean bizi dira eta honek duen eragina aztertzea interesgarria da. Kontzeptu honekin lotura handia duen bertze bat, sozializazio prozesua da; azken finean, errealitate bat dugun bitartean, hau ezagutzeko eta honi egokitzeko prozesu bat dago, urteetan zehar aldatzen dena, generazioz generazio. Bertzalde, hauetako (generazio) bakoitzak, errealitate desberdin bat ezagutu du eta bertze bat sozializatzeko unean hori agerian geratzen da. Ziur nago, zuen aiton-amonek noizbait komentarioren bat egin dizuten; non argi gelditu den, gizon eta emakumeen lanak bereizten direla. Hala nola, janaria prestatzea, etxea garbitzea, haurrak zaintzea, ... emakumeen lanak dira; aldiz, eraikuntzan ibiltzea, suhiltzailea, menditik egurra ekartzea, etb. gizonen lanak dira. Guk agian ez ditugu modu honetan ikusten; izan ere, guk bertze errealitate bat bizitu dugu; non gizon bat sukaldatzen ikus dezakegun edo emakume suhiltzaile bat. Hori gertatzen da, generazio bakoitzak bere errealitatea bizi izan duelako eta errealitatetik errealitatera, urteen poderioz, aldaketa batzuk eman dira.

Honekin lotuta, *sexuen desberdintasuna* ere kontuan hartuko dut. Izan ere, frankoren garaian desberdintasun handia zegoen gizon eta emakumeen artean. Cabrejas de las Heras testuari jarraiki honela adierazten du frankismoaren egoera, “ la subordinación de la mujer al marido”. Hala ere, egungo egoera hobera doala ematen du eta gizon eta emakumeen arteko desberdintasuna ez da horren nabaria. Eskolari begira gutxienez, sexuen banaketari jarraitzen dioten gero eta ikastetxe gutxiago daude; eta hori benetan aurrerapauso handia da.

Hezkuntza alorrean sartzearekin batera, hainbat kontzeptu garrantzitsu bereiz ditzakegu. Lehenik eta behin, hezkuntza *komunitatearen inguruan* ariko gara; non hezkuntza osatzen duten agente desberdinak elkarlanean harituko diren, kalitatezko hezkuntza bat eskaintzeko asmoarekin. Nahiko kontzeptu berrikoa da eta honen gainean hausnartzeko modukoa da. Izan ere, egun agerian geratzen ari den planteamendua da eta poliki-poliki indarra hartzen ari dena, eskola inklusibo baten amets utopikoa eraikitzeko bidea baita.

Bertzalde, *teknologia berrien* eta *komunikazio bideen* arloa ere landuko dugu. Horiek gure bizitzan agertu diren unetik, pertsonen bizitza asko aldatu da; batzuentzat hobera (teknokratikoak) eta berteentzat okerrera (estatikoak). Argi dago, alde bateko zein bertzeko posturak daudela; hala ere, bi posturek onartzen duten ezaugarrietako bat, gure egunerokotasunean eragin duten aldaketa da. Egungo teknologiek gure bizitzan eragin bat dute; gure inguruan aurkitzen ditugu etengabe, eta hauekin elkarbizitzen jakin behar dugu hauek gure egunerokotasunerako ekar ditzaketen onurak (informazioaren txandaketa azkarra) aprobetxatuz eta ekar ditzaketen gauza negatiboak (pobreenen isolamendua) alde batera utziz; eta egoera hori hobera joateko soluzioak bilatuz.

Honekin batera, *irakaslearen papera* ere zentratuko gara. Azken urte hauetan, gizartea aldatu den heinean, irakaslearen papera birplanteatzen hasi da. Orain dela urte batzuk arte, irakaslea jakintza osoaren jabea zen eta berak ematen zuen informazio osoa. Gaur egun, ikasleak askoz ere aktiboagoak dira eta beraiek daukaten ideiak eta iritziak eskolan bere lekua daukate. Beraz, hauen papera ere asko aldatu da. Egun, ez da lan erraza irakasleak egin behar duen esfortzua aldaketa eman dadin. Klasean erabili beharreko metodologia eta arau aldaketa bat eskatzen du honek eta irakasleak bere lana ongi egiteko prozesu hau ahalik eta modu hoberenean gauzatzeko giltza da.

6. AUTOREEN IKUSPEGI ARRAZOITUAK

Arestian konprobatu dugun bezala, aldaketa handiak eman dira, azken berrogei urtetan. Kasu honetan, gehienbat gizartean familian eta hezkuntzan emandako aldaketetan zentratu gara. Honekin batera erran, hainbat eta hainbat autore gai honetaz kezkatu direla eta haien iritziak agertu dituztela. Horiekin azaldu eta hauen inguruan hausnartzen saiatuko gara. Hasteko familiaren sozializazio prozesuan zentratuko gara eta gero poliki-poliki eskolan zentratzen joanen gara.

6.1. Generazioak eta hauen sozializazioa

Bizi garen sozietate honetan, orokorrean egiten den bezala, hiru generazio bereiz ditzakegu; gure aitatxi amaxiak, gurasoak eta gazte edo haurrak. Hauetako bakoitzak sozializatzeko forma desberdin bat dauka bizi izan duen errealitatearen arabera. Gai honen inguruan, Gloria Cabrejas de las Heras asko aritu da eta hona hemen berak errandakoa:

“-Una primera generación de comportamientos conservadores cuyos miembros se sitúan por encima de la edad de la jubilación, socializados en los roles del modelo familiar tradicional, al que los cambios sociales han afectado en menor medida, pues sus valores pertenecen a una época anterior

-En un segundo lugar, distinguimos una generación en la edad adulta, aquella que vive su niñez y primera juventud durante el régimen y que llega a una veintena aproximadamente en los años finales del franquismo o la primera transición: esta generación se ha socializado ya en la sociedad de consumo, se ha educado en mayor medida que sus padres y manifiesta unas opiniones teóricamente más igualitarias frente a unos a unos comportamientos que producen, generalmente la división sexual de las funciones....

-Por último, una tercera generación sería la que se sitúa actualmente en la veintena. Socializados en los valores democráticos, asumen la igualdad entre sexos con naturalidad en lo teórico sobre todo en áreas urbanas y en niveles educativos superiores.” (Cabrejas de las Heras, 9)

Guzti honekin ikusi dugun bezala, generazio desberdinak errealtate desberdin bat bizi izan du eta hau barneratzeko era desberdinak izan ditu. Hau da, gure aitatxi eta amatxi frankoren garaia jaio izan ziren eta honetan hasi zen beren sozializazio prozesua. Gauzak honela, gizarte horretako arauak barneratu zituzten, bertzeak bertze, sexuen arteko desberdintasun handiak. Gauzak honela, gaur egun bertze errealtate batean bizi diren arren, bere haurtzaroan jasotako gizarteratze hori presente gelditzen da. Hala nola, oso ohikoa da, hirurogeita hamar urtetik goiti duten bikote baten etxera joaten garenean ondoko eszena ikustea: gizona sofan eserita, askotan ez dakiela zer egin, bere emazteak etxeko lan guztiak egiten dituen bitartean. Hori jaso duten hezkuntzaren eta sozializazio prozesuaren kontsekuentzia da. Gainera, generazio honek gainerakoak sozializatzerako momentuan, arau hauek bere ondorengoei transmititzen dizkie era kontziente edo inkontziente batean. Azkenean, haur batek denbora asko aitatxi eta amatxiarekin pasatzen badu, bertze hurrekin kontaktu handirik izan gabe; ziurrenik haur honek gaur egunetik at dagoen gizarteratze prozesu bat biziko duela.

Ondorengo generazioaren inguruan hitz egiterako momentua, trantsizioaren eredu argia ikusten da. Hau da, beren haurtzaroa eredu tradizionalen oinarritua dago; non, emakumearen papera nahiko gutxietsia dagon eta gizonen papera goraipatzen den. Hala ere, aldaketa bizi izan dute bizi dute eta egungo egoerara egokitzen hasten dira. Emakumearen paperaren inguruan erran, hauek etxetik kanpo bizitzen hasten direla; hala ere, etxean egin beharreko lana ere orokorrean haien eskuan geratzen da. Gizonak orokorrean beren betiko martxan jarraitzen dute. Hala ere, etxeko lanetan laguntzen hasten dira. Ikusi bezala, aldaketaren prozesuaren eredu da generazioa hau; non, kontsumo eta informazioaren garaian pasatu eta pasako duten beren bizitzaren denbora handia. Gauzak honela, erran beharra da sozializazio berri bat gauzatzeko beharra izan duela, generazio honek egoera berrira egokitu behar izan da, zaharkitua ez geratzen.

Urteetan zehar gizarteak aldatzen dela, askotan errepikatu dut eta denok barneratua dugun ideia bat da. Hala ere, urteak atzera egiten badugu, ikusiko dugu gizartean aldaketa bortitzak eman direla; hala nola duela 400 bat urte inkisizioa martxan zegoelarik emakumeak sutan erretzen zituzten eta gaur egun ez da horretan

pentsatzen ere eta bortizkeri bat dela iruditzen zaigu. Hori aldaketa sakon bat dela erran dezakegu, baina denbora tarte handian eman den aldaketa bat da. Egun eman den aldaketarik handienetako bat, teknologia berrien eta komunikabideen agerpena izan da. Aldaketa hau oso era azkar batean eman da eta errealitate hau bizitzen ari diren agente osoen gizarteratze prozesu berri bat eskatu dugu “birgizarteratzea”.

Gaur egun, milaka eta milaka ikastaro daude, jende helduak edo/eta zaharrak teknologia berriak ezagutzeko aukera ematen dituztenak. Izan ere, behar beharrezkoa da, aldaketa sakon honetako partaide aktibo izatea; denbora tarte txikian emandako aldaketa oso bortitza izan delako eta gizartearen partaide aktibo izan nahi badugu, hau barneratu behar dugu. Adibide txiki bat jarriko dut, birgizarteratze berri hau emateko pausoa indartzeko. Nortasun agiria epez kanpo geratzerakoan edo galtzerakoan berri bat egitera behartuta zaude. Denok dakigu hau egitea prozesu motza izaten dela; hala ere, askotan txanda lortzea asko kostatzen du. Gaur egun, interneti esker txanda eskatzen aukera zabala dago eta orokorrean, modu azkar batean epe motzerako ordua eskatu dezakezu. Hau egiten ez baduzu, goizean goiz jaiki eta beharrezkoa den tokira joan behar zara ordua eskatzera; ala egiten ez baduzu, txandarik gabe geratuko zara.

Azkenik, azkeneko generazioari begira berdintasunaren gizartean bizitzearen sentsazioa ematen du. Hala ere, denok dakigu, berdintasunaren alde aurrerapauso asko eman diren arren, oraindik ere ez da guztia lortu. Egun, emakume pila bat beren gizonen eskuetan bere bizitza galtzen dute eta zenbaki hori guztiz desagertu arte, ezingo dugu inoiz berdintasuna hitz egin. Honekin batera, atentzioa deitzen duen bertze gauza bat aipatzen du Carbejas de la Heras-ek bere testua; izan ere, prozesu hori gizarte maila altuetan eta hiritarragotan azkarrago eman eta barneratzen dela erraten du. Lehenik eta behin, onartu beharra da hiri handiak aldaketaren aldeko joera handiagoa izaten dutela herrietan baino. Herri txikietan, tradizioaren oinarria indarrean dago, eta aldaketen aldeko jokamolde ezkorra izaten du. Bertzalde, generazio honek teknologia berrien mundua oso ongi ezagutzen du; izan ere, horretan jaio da eta bere egunerokotasunean sartuta dago. Gaur egungo haurrak edozein mugikor hartu eta hau erabiltzeko gaitasuna dauka; aldiz, bigarren generazioan dagoen pertsona bati mugikorrez aldatzea denbora bat kostatzen zaio; izan ere, berrikaspen

bat eskatzen dio. Haurraren kasuan aldiz, ez da prozesu horren beharraren ejenplu handirik eskatzen.

Guzti honekin erlazio bat dauka familia mota eta ereduarekin. Erran bezala, familia mota asko daude eta hauetako bat familia zabalak dira; non, partaide tradizionalak gain (aita-ama eta seme alabek osatua) bertze batzuk agertzen diren; aitatxi, amatxi, osaba, izebak, lengusuak... Guzti hauen presentziak baliatzen den familia batean, haur sortu berriaren gizarteratze prozesua oso aberatsa izanen da; non, generazio desberdinen influentzia izango duen; beti ere, bizi duen errealitatea kontuan hartuz. Aldiz, bertze familia batzuetan gurasoak eta seme edo alaba bakarrik aurkitzen dugu, edota ama edo aita bakarrik seme alaba batzuekin. Bi kasuetan, gizarteratze prozesua, lehenengo kasuarekin alderatuz desberdina izanen da, ez hobe ez okerragoa, baizik eta ezberdina. Beraz, erran dezakegu familia motak ere haurren sozializazioan eragin handia duela.

6.2. Hezkuntza

Hezkuntza arlora salto eginez gero, hainbat teorikoen iritzia hartu nahi dut kontuan. Alde batetik, hezkuntza komunitatearen inguruan hausnartuko dugu Antonio Bolivar autorearen eskutik eta ondoren, teknologia berriak eskolan duten leku eta eraginaren inguruan ariko gara.

6.3. Hezkuntza komunitatea

Hasteko hezkuntza komunitatearen sorreraren inguruan ariko gara. Erran bezala, egungo gizarteak aldaketak eman dira hezkuntzaren inguruan Bolivarren testuari jarraikiz; “ Ni la escuela es el único contexto de educación ni sus profesores y profesoras los únicos agentes, al menos también la familia y los medios de comunicación desempeñan un importante papel educativo”. Gauzak honela, argi gelditzen da eskola ez dela leku bakarrik ezagutzak eskuratzeko. Gaur egun, ezagutzak gure gorputza inguratzen du eta edozein lekutan aurki dezakegu. Hori benetako abantaila da eta hezkuntza komunitatearen sorrerari esker, abantaila horretaz aprobetxatzen gara; izan ere, honetan, inguruko faktore desberdinak elkarlanean aritzen dira haurrak ahalik eta ezagutza handiena eskuratu dezaten. Aldaketa hau

aurrera eramateko, egin beharreko lehenengo lana familiaren laguntza eskuratzea da; honekin kontatzen ez badugu, ezinezkoa egingen zaigu benetako hezkuntza komunitate bat eratzea. Hau eskola eta irakaslearekin batera, agente garrantzitsuenetako bat komunitatearen eraketan. Bertzalde, eskolaren begiak gehiago zabaltzea behar dira eta inguratzen dion komunitatearen laguntza eskatu behar du; modu honetan, gizartean agertzen diren erronka desberdinei erantzuna emateko.

6.4. Familia eta eskolaren gizarteratze prozesua

Argi gelditu da hezkuntza komunitate baten beharra dagoela; hala ere, bertze arrazoi batzuk daude baieztapen hori egiteko. Sozializazio prozesuaren inguruan hitz egiten hasi garenean, bi gizarteratze mota bereizi ditugu: lehen mailako sozializazioa eta bigarren mailako sozializazioa. Orain arte, lehen mailako gizarteratze hori familiaren esku geratzen zen eta bigarren mailakoa eskola eta gainerako instituzioen esku; aldiz, familian emandako aldaketa soziologikoak direla eta, prozesu hau ez da horren era nabarian gertatzen. Duela gutxi arte askok honela erraten zuten “ la escuela enseña, la familia educa”; egun bereizketa hori ez da horren garbia eta ikaskuntza eta heziketa lanak eskola eta familiaren artean banatzen dira. Gauza bat ez da batena eta bertzea bertzearena, bi lanak elkar-banatu eta elkar-trukatu egiten dira etengabe. Gauzak honela, hezkuntza komunitateari izen hori jartzen ez bazaio ere, gizarte egoera normal batean hori gertatzen ari da gaurko errealitatean. Bi sozializazioak agentez trukatu egiten dira; baina ez da inoiz gizarteratze prozesu hori emateaz uzten. Bertzela, haurrak ez ziren errealitate honen partaide sentituko eta haur basatiez hitz egingo genuke.

Orain dela berrogei bat urte, ezagutzen genuen familia tradizionaletan argi eta garbi zeuden ondorengoei erakutsi nahi genizkien baloreak eta arauak. Horretaz gain, balore horiek ez ziren asko aldatzen familia batetik bertzero eta gizarte homogeen eta nahiko estatikoa sortzen zuen. Egun aldiz, familiak irekiagoak eta ezberdinagoak dira, gizartean emandako aldaketen isla, eta honek gizarteratzerako orduan ate pila bat irekitzen ditu. Egun ez dira familia guztietan balore berdinak eta forma berdinean transmititzen. Horrek ondorio desberdinak ekarri ditu, Hanna Arendt-ek hezkuntzaren krisiaren inguruan egindako interpretazioan agerian gelditzen den bezala; “ Los adultos

han perdido la seguridad y la capacidad de definir qué quiere ofrecer como modelo de vida a las nuevas generaciones. Por último, los niños y niñas pasan largas horas *fuera del espacio familiar*, con otros agentes de socialización y –además- ha disminuido el contacto directo y la convivencia con los padres y hermanos”.

Beraz, argi gelditu da, gizartean egondako aldaketak, gure ondorengoak sozializatzeko orduan eragina izan duela; alde batetik, haiei transmititutako baloreak aldatu dira. Gaur egungo gizakiak bere burua gauzatzeko eta honetan identifikatzeko beharra dauka; bakoitzaren diferentziak garrantzia hartzen joaten dira eta bakoitzaren dibertsitateak bere burua aberasten du era desberdinetan. Horrez gain, transmisio hori gauzatzeko agenteak bertzelakoak dira. Familia sozializazioaren agente nagusia izatetik bere garrantzia galtzera pasa da eta hutsune hori hezkuntzaren bitartez bete behar dela aurpegiatzen zaio eskolari. Benetako aldaketa izan da hau esfortzu handia eskatzen diona eskolari zein bere langileei. Gauzak honela modu honetan laburtu genezake aurreko lerroetan errandakoa:

“Numerosos análisis sociológicos están poniendo de manifiesto como la capacidad educadora y socializadora de la familia se está eclipsando progresivamente, lo que convierte al centro educativo, como ha dicho Juan Carlos Tadesco (1995) en una <institución total>: asumir – no sin graves contradicciones- tanto la formación integral de la personalidad (formación moral, cívica y de socialización primaria), como el desarrollo cognitivo y cultural mediante la enseñanza de un conjunto de <saberes>, ahora más inestables y complejos. Dado que el núcleo básico de socialización ya no está asegurado en la familia, se transfiere a los centros educativos, produciéndose una <privatización de la socialización secundaria en la escuela>”. (Bolívar, 124)

Gauzak honela, argi gelditu da eskola eta familian egungo gizartean elkarlanean aritu behar direla, gure ondorengoaren etorkizun egokia gauzatzeko. Hala ere, familiak mota ezberdinetako postura har dezake gai honen inguruan. Badira batzuk ez direla lan honetan konprometitu nahi eta eginkizun guztia eskolaren eskuetan uzten dutenak. Gaur egun, gizakia ohituta dago kalitatearen inguruan hitz egiteaz, eta askok hezkuntzaren kalitateaz aritzen dira. Badira familia batzuk inolako esfortzurik egin gabe, eskolari prestakuntza desberdinak eskatzen dizkiona, emaitza onak ateratzeko

intentzioarekin, modu honetan kalitatea exijituz. Modu honetan, eskola pribatuaren ideia indartzen joaten da; boterea eta dirua duenak, beren seme-alaben hezkuntzan inplikazio handirik izan gabe, kalitatezko emaitza bat eskatuko du. Aldiz, familiaren inplikazioari esker, bertze era bateko hezkuntza bat sortuko da; non kalitatearen diskurtsoa ere existituko den; baina, horren sortzaile familia izango da. Kasu honetan, eskola komunitateak eta familiak eskatzen duen isla izanen da; beraz honen kalitatea testuinguru horren barruan ez da dudatan jarriko. Aldiz, hemendik kanpo dagoen edozein agentek hori baztertu dezake, kalitate falta aitzakiaz hartuz. Modu honetan eskola publikoaren gaineko apostua egiten da; non agente desberdinek bere lekua duten ahalik eta hezkuntza integralena sortzeko.

6.5. Irakaslearen papera

Honekin batera, irakaslearen eginkizunari buruz hitz egin beharra dago. Hezkuntza komunitatearen barruan ematen du irakaslearen lana zertxobait errazten dela, hezkuntzan bertze agente batzuk sartzen direlako honetan. Hala ere, kontrako prozesua ematen dela erran daiteke; izan ere, irakasleak bere papera aldatzen ikasi beharra du “berdefinitu” behar du; eta milaka urte lan berdina edo paper berdina betetzen ibiltzetik aldaketarako bidea egiten hasi behar da. Ez da batere erraza aldaketa bat aurrera eramatea, hoberako izan arren, eta denbora bat behar da hori gauzatzeko. Gauzak honela, irakaslearen lana askotan koordinatzaile lana ere bada; hori bai, beti irakaslea izango da talde horren buru. “Para ejercer un liderazgo pedagógico se necesita rediseñar los contextos laborales, articular nuevos espacios sociales, campos de decisión y dinámicas de apoyo coherentes, que generen un nuevo ejercicio de la profesionalidad docente”. (Bolívar, 128) Hori da, azken finean, irakaslearen papera hezkuntza komunitate barruan eta baita ikasgela barruan ere. Azkenean, ikasleak ere aktiboagoak dira proiektu honetan eta hauek ere bere ezagutza prozesuaren sortzaileak dira; askotan beraiek bere klase-kideen ezagutza handitzen lagunduko dute alderantziz. Irakaslearen lana izango da agente guzti horien koordinazio egokia gauzatzea.

6.6. Seme-alaben eskola emaitzak eta familien inplikazioa hezkuntza komunitatean

Orokorrean erran, eskolak familiarekin elkarlanean aritzen direnean lortutako emaitzak positiboak izaten direla. Elkarlaguntza eta elkar ulertze hori lortzea ez da emana izaten den gauza bat, poliki-poliki eraikitzen eta konkistatzen joaten den zerbait da. Baina nola inplikatu daiteke familia bat haurraren ikaskuntza prozesuan? AMPA-k (Asociaciones de Madres y Padres de Alumnos-ek) hainbat ariketa proposatzen ditu inplikazio hori gauzatzeko intentzioarekin:

- a. Eskola eta familiaren arteko lotura hobetu. Irakasle eta familiaren harreman estua goraipatu behar da; non irakasleak bere ikasleekin kontaktu zuzena eta jarrai duen, ikasleen prozesuak adieraziz. Badira guraso eskola batzuk non ikasleen harremanak zaintzen diren bitartean, gurasoen harremanak ere ahalbidetu eta zaintzen ahalegintzen dira.
- b. Hezkuntza zentroaren eraketan parte hartu. Hau da eskolaren inguruan egon behar diren arauak eraikitzerako orduan, irakasleak eta ikasleak kontuan hartzeaz gain; familiak ere ateak irekiak izango ditu hauen inguruan bere iritzi emateko. Modu honetan, eratutako emaitzak eragin handiagoa izango ikasleengan, denon artean hartutako erabakia delako.
- c. Eskolaz kanpoko zerbitzuak eskaini. Askotan ikasleak bere klaseak amaitu eta ez daukate ezer egiteko, bere gurasoak lanetik ateratzen diren bitartean. Gauzak honela, hezkuntza komunitate batzuen proposamena; batez ere, aukera duten gurasoen eskutik, jarduera desberdinak egiteko aukera eskaintzen da. Modu honetan, tarte horretan haurrek zerbait ikasteko aukera dute.
- d. Hezkuntza programa komunitarioak: eskola eta inguruko komunitatearen arteko erlazioa estutzean ahalegintzen da. Horretarako familiak bere partetik jarri behar du etsenplua emanez eta honela hezkuntza agente gehiago honetan txertatuz.

6.7. Teknologia berriak

Argi dago, teknologia berriek gizartean bere lekua dutela; hauek bere alde onak zein txarrak dituzte. Aurrerago erran bezala, hauek diskriminazio desberdinen eragile izan daitezke; hauetaz baliatzeko aukera duenak ez du inolako problemarik izanen; aldiz, horrelako aukerarik ez duenak, oso baztertua sentituko da gure gizartean. Bertzalde, oso garrantzitsua da hauen erabilera egokia egitea; bertzela ez da inoiz lortuko hauek ematen diguten “erraztasun” guzti horietaz aprobetxatzea. Gauzak honela, eta kontuan hartuta eskolak inguratzen gaituen errealitatearen isla txiki bat direla teknologia berriek hezkuntza alorrean beren lekua aldarrikatzen hasi dira. Ondorengo taulan teknologia berriak erabiltzen dituzten eskola baten eta erabiltzen ez duen eskola baten arteko desberdintasunak aztertuko ditugu.

CAMBIOS SOCIOEDUCATIVOS EN AULA CON Y SIN TIC

	Escuelas sin TIC	Escuelas con TIC
Rol del profesor	Transmisor omnisciente	Mediador y consejero
Rol del alumno	Absorcion pasiva	Aprendizaje activo
Metodos de enseñanza	Cerrado a un “texto”	Abierto a la actualidad y la diversidad.
Metodo de aprendizaje	Individual	Colaborativo
Clase	Un aula (presencial, sincronico)	Global (virtual, a-sincronico)
Curriculum	Estable y duradero	Dinamico y cambiante.

FUENTE: Feito (2002)

Lehenik eta behin, ikus dezakegu ikasle eta irakaslearen parera asko aldatzen dela alde batetik bertzerara. Teknologia berriak erabiltzen ez duten eskoletan (duela orain del 40 bat urte geratzen zena) irakaslea jakintza osoen putzua kontsideratzen da; bera da hain zuzen ere, eskolan jasotzen duten ezagutza guztiaren oinarri. Gauzak honela, ikaslea informazio horren jasotzaile hutsa da. Beraz, iristen bazaio eta barneratzeko gai bada ongi, bertzela atzean geratuko da. Bertzalde, beharrezkoa den teknologiarekin kontatzen duten eskoletan egoera pila bat aldatzen da. Hasteko ikasleak partaidetza aktibo bat dauka bere ikasketa prozesuan; berak zerbait egin beharra dauka. Honekin erlazionatuta irakasleak ere bere papera aldatzen du. Orain ezagutza eta irakaslearen

arteko bitartekarian bihurtu da; informazioa guztion esku dago; baino beharrezkoa den bitartekari bati esker, informazio hori gureganatzeko aukera dugu.

Gauzak honela, argi geratu da teknologia berriek, gure ikaskuntza aktiboa ahalbidetzen dutela. Hala ere, gauzak ez dira horren errazak:

“hay que ser consciente de que la utilización en el aula de recursos educativos creados *ad hoc* por profesores y alumnos, en particular en Internet, tiene muchas ventajas, pero puede plantear algunos problemas. Por ejemplo, la calidad de los sitios *web* deja mucho que desear; la actualización, puesta al día y valoración de las paginas no se realiza con la frecuencia necesaria, y la falta de experiencia de los docentes en el uso de las nuevas herramientas les puede hacer perder mucho tiempo, no solo en la preparación de las clases con estos materiales, sino también en el desarrollo de los mismos en el aula, donde a veces surgen problemas técnicos” (Martin-Laborda, 2005, 20)

Honekin erran nahi da, irakasleak prest egon behar direla, edozein egoeratan aurkituta honi erantzuteko. Imajina dezagun, irakasleak hizkuntza klasea prestatzen duela eta gaia lantzeko internet-en aurkituriko joko batzuk erabiliko dituela. Gauzak honela, eguraldi kaxkarraren ondorioz, internet-eko konexioa kaxkarra eta motela da eta haur guztiak desmotibatu eta aspertzen hasten dira. Irakasle momentu horretan gai izan behar da, txipa aldatu eta bertze gauza batean hasteko.

Ikaskuntza eta irakaskuntza metodoei begira ere aldaketak ikusten ditugu. Lehenagokoa, nahiko indibidualista da; hau da, ikaslea bere baitan gelditzen da testu baten aurrean, ikaskuntza memoristiko bat indartuz. Hemen ikasle guztiak era berdinean ikasi behar dute, denok eredu berdina jarraituz eta material berdina erabiliz, ez dago diferentziarako lekurik. Bertzean aldiz, ikaskuntza asko ere eramangarriagoa da; izan ere, elkarlana dago oinarrian. Bertzalde, erabilitako irakaskuntza metodoa irekiagoa da eta ikasle bati informazio bat konplikatuegia iruditzen bazaio, aukera izango du, era autonomo batean, errazagoa iruditzen zaion bertze zerbait aurkitzeko. Lan forma honek, erlazio handia dauka eskola inklusiboaren ideiarekin; non ikasle bakoitzak bere desberdintasun eta zailtasun guztiekin eskolan bere lekua aurkitzen duen.

Bukatzeko, klasearen inguruan erran, teknologia berriei esker gure mirak asko handitzen direla. Hala nola, teknologia berriez baliatuz, munduko bertze puntan gertatzen den edozer gauzaren berri izan dezakegu; ez gara gure ingurura mugatzen. Egun, gizarte eta errealitate global batez hitz egiten dugu; non herrialdeen arteko mugak gero eta finagoak diren. Aldaketa honetan atzean gelditzen bagara, ezagutza desberdin asko galduko ditugu eta gure ezagutza mugatzen ibiliko gara. Argi dago, teknologia berrien alde apustu egin behar dugula; hala ere, hauen erabilpenarekin kontu handia izan behar da.

Informazio garai honetan, honen zabalpena eta bilketa, oso era azkar eta pentsatu gabean egiten da askotan. Arestian aipaturiko erreferentzian bezala, internet-eko hainbat lekuetan informazioa eguneratua agertzen da (oso gauza garrantzitsua gaur egun; izan ere, gure inguruan etengabe aldaketak ematen ari dira); baina bertze batzuetan zaharkituta agertzen da bertako informazioa. Garrantzitsua da, eskolan gure ikasleen kritikotasuna garatzea; modu honetan jasotzen duten guzti hori era egoki batean filtratzen eta barneratzen ikasteko. Ikaslea gai izan behar da, jasotako informazioa bertze mira batzuekin begiratzen eta ez bakarrik jartzen duenarkein gelditzen. Lana ez da batere erraza baina egin behar den zerbait da, etorkizun ugalkor bat egotea nahi badugu. Hori gertatzen ez bada, gizarte manipulatu eta pertsonalitaterik gabeko bat izanen dugu.

Guzti honekin argi gelditu da zein den desberdintasuna, teknologia berriekin lanean aritzen den gela baten eta honekin ibiltzen ez den bertze baten artean eta teknologia berrienganako apustua egin behar dela. Gaur egun, Espainiako estatuko eskola gehienek ordenagailuekin kontaktzen dute; “en España el 94% de los centros educativos tiene acceso a Internet” (Martin Laborda, 2005, 18). Gainera, Europako bertze estatuetan gertatzen ez den bezala, Espainian eskola publikoak eskola pribatu edo kontzertatuak baino prestatuagokoak daude. Azken finean, eskola askotan teknologia berriekin kontatu arren, ikasle bakoitzak ez dauka bere ordenagailu pertsonala. Eskola guztian ordenagailu batzuk daude, informatika gelan edo liburutegian pilatzen direnak, eta ikasle edo irakasle bat hauetaz baliatu nahi bada, bere klasetik atera eta horietan lan egin behar du.

Bukatzeko, berriro ere errepikatu, eskolan egon diren aldaketa guztiak gizartean eman diren aldaketa prozesuen isla direla eta bata aldatzearekin batera, bertzearen gainean ondorio batzuk ekartzen ditu.

7. KONTRASTE KUALITATIBOA

Aurretik azaldutako teoriari alderdi praktikoa bilatzeko elkarrizketa kualitatibo batzuk planteatzen dira. Hauen bitartez, aurretik aipatutako bi garaien errealitatea ezagutuko dugu; garai horretan eskolan egon ziren eta diren bi pertsonen esperientzia pertsonala ezagutuz. Elkarrizketa hauek, landa eremuan bizi diren bi emakumeei egindakoak dira. Biak herri berdinean ikasi dute; baina bakoitzaren egoera edo errealitatea desberdina da:

70. hamarkadan eskolara joaten zen emakumea:

DATU PERTSONALEN FITXA
<i>Adina:</i> 47 urte
<i>Generoa:</i> emakumea
<i>Egoera zibila:</i> ezkondua
<i>Jaioterria:</i> Oronoz
<i>Hezkuntza maila:</i> Derrigorrezko ikaskuntza. 14 urtetan eskola utzi zuen.
<i>Ikasketak: haisera urtea – amiera urtea:</i> 6 urtetan hasi eta 14 urtetan utzi zuen. Laugarren maila errepikatu zuen.
<i>Gurasoen lanbidea:</i> Amak taberna batean egiten zuen lan eta aita landan ibiltzen zen.
<i>Bere garapena lan-munduan:</i> Eskola utzi zuenetik taberna batean lanean ari da.
<i>Pertsonaren deskribapena:</i>

Txiki-txikitatik Oronozen bizi izan da. Eskolan derrigorrezko ikasketak egin zituen; baina hori bukatu eta gero; bere gurasoek ireki eta bere amak aurrera eramaten zuen tabernan lan egitera joan zen. Bere bizitza osoa bertan lan egiten darama. Ezkondua dago, herriko gizon batekin eta bi seme-alaba ditu.

Gaur egun eskolara joaten den neska:

DATU PERTSONALEN FITXA
<i>Adina:</i> 10 urte
<i>Generoa:</i> emakumea
<i>Egoera zibila:</i> ezkon gabea
<i>Jaioterria:</i> Oronozko Zozaia auzoa
<i>Hezkuntza maila:</i> Lehen Hezkuntzako bostgarren maila. Gaur egun, Oronozko eskola publiko eta unitarioan ikasten du.
<i>Ikasketak: haisera urtea – amiera urtea:</i> 3 urtekim hasi zen eta oraindik ere prozesuan dago. Minim 16 urteak arte.
<i>Gurasoen lanbidea:</i> Aitak harrobian egiten du lan eta amak etxean; etxeko lanak egiten eta abereak zaintzen.
<i>Pertsonaren deskribapena:</i> Herri txiki bateko baserri batean bizi da. Bere aita herri bertakoa da; ama kanpotarra den bitartean (inguruko herri batekoa). Oronozko eskolan egiten ditu ikasketak ez emaitza onak ateratzen ditu. Nahiko neska ixila eta lotsatia da; hala ere, bere klasekideekin era egokian erlazionatzen da.

Elkarriketak egiterako orduan; hasiera batean biak galdera berdinak erantzutea pentsatu nuen. Hala ere, neska gazteenari galdera sorta pasatu eta gero, konturatu nintzen planteatuko galdera batzuk agian konplikatuak zirela; beraz, azkenean, bi galdetegi desberdin egitea erabaki nuen; galdera batzuk amakomunean izan arren. Batez ere, eskolaren metodologiari erreferentzia egiten ziotenak. Modu honetan, kasu

batean zein bertzean behar nuen informazioa eskuratuko nuen; lan honetan txertatzeko.

70. hamarkadako galdeketa:

1. Cuantas personas formaban tu familia? Cuantos vivíais en casa?
2. En qué posición de hijos/as estas?
3. Donde trabajaban tus padres? Qué tipo de estudios tenían?
4. La educación que recibías en casa tenía relación con la que recibías en la escuela?
5. Tus padres ponían interés en la educación que recibías?
6. Tus padres tenían relación con tus profesores?
7. Participaban tus padres en las actividades propuestas por la escuela?
8. Tuviste alguna dificultad para ir a la escuela?
9. Con cuantos años empezaste? Y acabaste?
10. Que asignaturas dabas?
11. Había diferencias entre chicos y chicas?
12. Los estudiantes tenían algún que hacer especial?
13. Había castigos? De qué tipo?
14. Se daban premios? Por qué? Cuáles?
15. Como valoraban los profesores vuestro trabajo? Había exámenes? Era la única forma de valorar?
16. Os mandaban deberes para casa? Te ayudaban en casa a realizarlos?
17. Que materiales usabais en la escuela?
18. El material era vuestro o de la escuela?
19. Teníais en la escuela libros de consulta?
20. Había actividades extra escolares? Participabas en alguna?
21. A que juegos jugabais?
22. Como ves la sociedad de aquella época?
23. Como ves la situación de la sociedad actual? (la crisis, la relación entre las personas, las nuevas tecnologías...).
24. Que diferencias encuentras entre las dos épocas?
25. Que opinión tienes sobre las nuevas tecnologías? Las usas?

Eguno galdeketa:

1. Zenbat pertsonak osatzen duzue zure familia? Zenbat bizi zarete etxean?
2. Zenbatgarren alaba zara?
3. Non egiten dute lan zure gurasoek? Ze ikasketak dituzte?
4. Non bizi zara?
5. Etxean lagundu behar duzu?

-
6. Zure gurasoek zure hezkuntzarengatik kezkatzen dira?
 7. Zure gurasoak irakaslearekin hitz egiten dute eskolan egiten dituzun ariketen inguruan?
 8. Eskolak antolatzen dituen eginkizun desberdinetan zure gurasoek parte hartzen dute?
 9. Eskolatik kanpo jardueraren bat egiteko aukera duzue?
 10. Ze jokoetara jolasten duzue klasetik kanpo?
 11. Neskak eta mutilek elkarrekin jolasten duzue?
 12. Klasean betebeharren bat ba al daukate ikasleek?
 13. Zigorrik jartzen al dira? Ze motatakoak?
 14. Saririk izaten al duzue lana ongi egiteagatik? Zein?
 15. Nola baloratzen dute zuen lana? Azterketatarik egiten al duzue? Hori da era bakarra nota jartzeko?
 16. Etxeko-lanak bidaltzen al dizkizute? Bakarrik egiten al dituzu lan hauek?
 17. Ze materialekin egiten duzue lan eskolan?
 18. Erabiltzen duzuen materiala eskolarena edo zurea da?
 19. Eskolan kontsulta egiteko liburuak dituzue?
 20. Teknologia berriek klasean lekua dute? Zein arlotan erabiltzen dituzue?
 21. Gustuko duzu hauekin lan egitea? Erabilgarriak direla iruditzen zaizu?
 22. Zer ikasten duzue hauen inguruan?
 23. Eskolan ikasten duzuna etxean praktikatzeko aukera duzu?
 24. Sare sozialak ezagutzen dituzu? Baduzu? Noiz eta nola egin zenuen? Eskolan erabiltzeko aukera duzu?
 25. Klase-kideek ere badute? Zertarako erabiltzen duzue?

8. EMAITZAK ETA BERE AZALPENA

Teorian erran bezala, argi dago hezkuntzan aldaketa batzuk eman direla. Hala ere, elkarriketa hauen bitartez konprobatu dugun bezala, gauza batzuk aldatu diren heinean, bertze batzuk beti bezala jarraitzen dute. Gauzak honela, egindako galderak eta jasotako erantzunak azpi-atal desberdinetan banatu ditugu, hauek zentzu gehiago izan dezaten. Bertzalde, jasotako informazioa tratatzerakoan, lehenik eta behin emandako erantzunak bilduko ditugu eta ondoren; hauen balorazioa eta teoriarekin harremanetan jarriko dugu.

Honekin harremana izanik, aipagarria da elkarriketak landa eremuko bi emakumeei egindakoak direla. Orokorrean, honelako egoeratan, gizartean emandako aldaketen inguruko jarrera ezkorra edo berantiarra erakusten dute. Hau da, hiri handietan aurreratuagoak doazen bitartean; mentalitate zabalagoa, eboluzio edo aurrerapenei jarraitzeko prest, teknologia berrien aldetik, ... herrietan, jokamolde estatikoago eta konformistago bat erakusten dute: “horrela ongi bagaude, zertarako aldatu?”. Gauzak honela, alderaketarekin hasiko gara.

8.1. Haurtzaroa eta familiak.

70. hamarkadan eskolara joan zen emakumearen familia sei pertsonen osatzen zuten; ama-aita eta lau seme-alabek; gainera, etxean osaba eta amaxirekin bizi ziren (Familia tradizional-zabala). Bertzalde, egungo neskatilaren kasuan, bere familia lau pertsonen osatzen dute: aita-ama eta bi seme-alabek (familia tradizionala).

Bi kasuak kontuan hartuta, erran dezakegu, familiaren integritzaile kopurua ia-ia erdira jaitsi dela. Gaur egun eta teorian hainbat alditan errepikatu bezala, familietan ondorengo gutxiago izateko fenomenoak zabaltzen da hainbat arrazoi direla medio (emakumeak erabakitzeko aukera, haurrak izateko momentuaren atzerapena, jasaten ari garen krisi ekonomikoa, eta abar.). Horretaz gain, familiaren bilkurari begira, bi kasuetan emakume eta gizon baten arteko lotura ikusten dugu. Argi dago, teorian gero eta familia eredu gehiago ikusi ditugula; hala ere, oraindik ere, indarrean dagoen familia mota, eredu tradizionala jarraitzen duena da. Beraz, teorian errandako, kasu honetan praktikaren bitartez konprobatua geratzen da.

8.2. Eskola eta familia arteko harremana

Elkarrizketatutako bi pertsonen kasuan erantzunak ez dira oso ezberdinak: gazteenak erraten duenaren arabera (10 urteko neskak) “batzuten... zerbait iten duteneian zerbait gaizki edo erran nola gauzek eta... erten dute hobetu barra dutela”. Bertzalde, 48 urteko emakumeak honela dio “mis padres no disponían de mucho tiempo para estar muy encima de mí, pero sí que se preocupaban; yo era zurda y siempre mis padres defendieron que escribiese con la izquierda, y en la escuela eso recalcaron, que si era zurda no me obligasen a escribir con la izquierda (derecha erran nahi zuen) ni nada. Muy encima como ahora igual no, pero sí que pienso yo que estarían pendientes”.

Gauzak honela, argi gelditzen da, bi garaietan eta gutxienez, elkarrizketatutako bi pertsona hauen egoeran, familiak eta eskolak ez zutela harreman oso handirik. Familiak bai arduratzen ziren eta dira haurrak eskolara joateaz; baina bi kasuetan familia ez da aruntzago joaten. Egungo kasuan, ez dago inolako intentziorik, hezkuntza komunitatea bat eratzeke eta bertako partaide aktibo bilakatzeko. Ematen du, bi adibideetan lehentasuna bizitzako bertze aspektu batzuei ematen zaiela, eta eskolaren garrantzia onartu arren, ez dute ezer egiten honen papera indartzeko. Familiek eskola irakaskuntza tresna bezala ikusten dute; baina ez dute parte hartu nahi hurrek bertan gauzatzen duten ikaskuntza prozesuan. Hirurogeita hamargarren hamarkadako emakumeak erraten duen bezala, bizitzako bertze aspektuei garrantzia handiagoa ematen zioten eskolari baino “no disponían de mucho tiempo”.

8.3. Eskolan erabilitako metodologia

Atal honetara iritsita, metodologiaren inguruko hainbat aspektu kontuan hartuko ditugu:

a) *Erabilitako materialak.*

Egindako elkarrizketan emakumeak erraten duten moduan “libros y luego se hacían muchos recortes, plastilinas, pinturas de cera.... Lo más novedoso serían las pinturas de cera” hauen jabetzaren inguruan “a veces teníamos que comprar, y otras veces había

haya algunas cosas, pero no había así muchos juegos ni cosas de esas”. Neskatilaren kasuan “guk erositako liburuekin”.

Materialen inguruan ez da aldaketa handirik egon, betiko liburuekin lan egiten jarraitzen da; hala ere, neskatilaren kasuan, momentu aipatu ez arren, teknologia berriek ere lekua daukate eskola barruan eta; batez ere, hizkuntza lantzeko erabiltzen dute. Beraz, erran daiteke, material tradizionala, liburuak, oraindik ere ikaskuntzaren oinarrian egon arren, material berriei poliki-poliki ateak irekitzen ari zaizkie.

b) Ebaluazioa

Elkarrizketatutako bi emakumeen kasuan, azterketak erabiltzen dituzte edo zituzten ikasleen lana ebaluatzeko. Gaur egun, lanak ere kontuan hartzen hasten dira.

Gauzak honela, konprobatzen dugun bezala, gaur egungo eskolan oraindik ere alderdi kuantitatiboak garrantzia handiagoa dauka kualitatiboak baino. Hau da, azterketa batean ateratako emaitza bakarrik kontuan hartzen bada, berdin du urtean zehar progresio handia egin baduzu ere, azken emaitza txarra bada, ez duzu gaindituko. Eskola inklusiboaren proposamenarekin, planteamendu atzerakoi hau alda batera utzi nahi da, ebaluazio prozesu jarrai baten proposamena eginez; non, azken emaitzak ez duen nota guztiaren pisua hartuko, garrantzitsuena izandako progresioa izanen da.

c) Ikasleei ezarritako zigorrak

Neskatilaren kasuan, ez dago zigorrik “ bakarrik kanpora atera eta lasaitzekin barnera sartu berriz”. Aldiz, 70. hamarkadan eskolara joan zen emakumearen elkarrizketan honelakoak erraten ditu: “Si, en la escuela entonces había mucha costumbre de que si te portabas mal tenías que hacer cien veces no me portare mal en clase o cosas de este tipo... te quedabas si recreo, o castigaus en un rincón mirando a la pared... ya había de esos castigos. Ha veces una cachetada también...”

Kasu honetan, bi garaien arteko desberdintasuna agerian geratzen da. Hirurogeita hamargarren hamarkadan zigor psikologiko zein fisikoa ohikotzat hartzen ziren. Ikasleak etengabe esaldiak kopiatzera ohituta zeuden eta bertze batzuetan, zigor fisikoak ere jasaten zituzten. Poliki-poliki, gizartean eman den mentalitate aldaketarekin (zigor fisikoaren gaineko postura ezkorra), zigor mota hauek baztertzen

hasi dira, eta egun hori ekiditeko legeak jarri dira. Gaur egun, paperak aldatu direla ematen du; noiz behinka, berrietan entzuten dugu ikasleek bere irakasleak jipoitzen dituztela. Argi dago, aldaketa handi bat eman dela; hala ere, oraindik guztiz neurria hartzeaz dago aldaketa honi.

d) *Etxeko-lanak.*

Bi elkarrizketatuen kasuan, etxeko lanak izaten dituzte. Egungo neskak, etxeko lanak bere anaiaren laguntzarekin egiten ditu. Bertze emakumearen kasuan, lan hauek herriko mutil batekin egiten zituen.

Argi gelditu da, egun etxeko lanak bidaltzen jarraitzen dela. Gainera, elkarrizketan konprobatu dugun moduan, hauek egiteko laguntza behar izaten dute eta kasu batean, etxeko laguntza jasotzen du; baina bertzearen kasuan, gurasoen lana zela medio, laguntza etxetik kanpo jasotzen zuen. Gaur egun, fenomeno hori gero eta ohikoagoa da; gurasoek beren seme-alaben etxeko lanak egiteko pertsona bat kontratatzen dute.

e) *Teknologia berriak*

Egungo neskaren elkarrizketa zentratzen bagara, oraingo honetan, teknologia berrien inguruan errandakoa berreskuratzeko dugu. Neskak adierazten duen bezala, bere ikastetxean ikasle bakoitzak bere ordenagailua dauka eta batez ere hizkuntza eta testugintza lantzerako orduan erabiltzen dute. Berak dionez erabilgarria iruditzen zaio, baina bertze gauza batzuentzako erabiliko zuen galdetzerakoan, bere erantzuna ezekoa da. Horretaz gain, teknologia berriek eskaintzen diguten sare sozialen inguruan galdetzerakoan modu honetan erantzuten du: “tuenti eta hotmail daukat eta nire lagunekin solasteko erabiltzen dut... atsaldero ordu bat patzen dugu eta denak konektatzen gara solasteko”. Eskolan hauen erabilpena egiten duten galdetzerakoan, klasean izaten duten denbora libreetan egin dezaketela erantzuten du.

Erantzun hauekin argi gelditzen da, teorian erran dugu bezala, egungo hezkuntza sisteman ordenagailuak erabiltzen direla. Hala ere, hauen erabilpena ez da pentsatzen genuen bezain zabala; azken finean, eskolan lantzen diren alor guztietako, bakar batean bertzerik ez dute horien erabilpena egiten. Horretaz gain, aipagarria da, neskaren postura zeinetan ordenagailuen erabilpen eskasaren inguruko adostasuna erakusten duen. Orokorrean, ikasleentzat oso motibagarria izaten da, ohiko errutinak

ateratzea eta bertze era batean lan egitea; aldiz neska honen kasuan ez da horrela gertatzen.

Bukatzeko sare sozialen inguruan erran, gero eta azkarrago hasten direla gure gizartean sartzen. Elkarrizketan konprobatu daitekeen moduan, 10 urteko neskatila batek, dagoeneko sare sozialen munduan sartuta dago eta hauek bere inguruko pertsonekin erlazionatzeko erabiltzen ditu. Eskolan ere, hauek erabiltzeko aukera daukate, ez lan orduetan; baina denbora librea horretan pasatu dezakete. Beraz, modu honetan erran dezakegu, komunikazio era berri bat sortzen ari dela eta hortik at gelditzen dena eskludituta sentituko da. Gainera, fenomeno hori muturrera eramaten badugu, pertsona honek, kasu batzuetan, inguruarekin harremantzeko aukera galduko du.

8.4. Aisialdia eta sexuen arteko desberdintasuna

Elkarrizketan egindako galderen artean, emakume hauen aisialdia zertan igarotzen zuten eta duten jakiteko erabili da. 48 urteko emakumearen kasuan “ En los recreos? pues las chicas igual jugábamos pues a la comba, a la goma, luego a la china y la pañuelito, al escondite y así. Y los niños, los chicos jugaban más al futbol, a pelota, a iques... cosas de esas” erantzun du. Aldiz, hamar urteko neskak “Errekreoan a pilla pilla, ta al escondite, ta holako gauzek... mutilak eta neskak elkarrekin”.

Ikusi bezala, erantzunak oso bertzelakoak dira kasu batean zein bertzean. Hasteko, 70. hamarkadan neskak alde batetik ibiltzen ziren jolasten eta mutilak, aldiz, beren aldetik. Egungo egoera bertzelakoa da, biak elkarrekin aritzen dira inolako arazorik gabe. Beraz erran daiteke, poliki-poliki bi sexuen arteko desberdintasuna txikitzen ari dela. Hori dagoeneko alor teorikoan landua genuen; izan ere, urteak aurrera joan ahala, generazio berrien etorrerarekin, ondorengo sozializazio era eta honen bitartez transmititutako baloreak aldatzen ari dira. Argi dago, oraindik ere gauza asko aldatu behar direla; hala ere, azken berrogei urtetan aurrerapauso txiki bat eman da eta hori aipagarritzat kontsideratzen dut.

8.5. Egungo eta 70. hamarkadako gizartea

Konklusio moduan, elkarriketako batean, emakumeari galdetzen zaio, ea berak nola ikusten duen gizartean eman den aldaketa. Hona hemen berak emandako erantzuna: “yo tengo buenos recuerdos de aquella época, me parece que había mucho más respeto, hacia los mayores, hacia los padres, hacia los profesores... en general había mucho más respeto. Ahora parece que se sacan las cosas de contexto, hay mucho no se... mucho desmadre, mucho consentimiento hacia los niños; parece que os estamos malcriando entre todos y se están perdiendo los valores; me parece que no vamos muy bien... *¿Qué diferencias encuentras?* Pues ahora los niños, muchos niños no saben jugar, entonces nosotros jugábamos mucho, disfrutábamos de la calle, de las relaciones entre nosotros; pues nos peleábamos, o nos reíamos, o yo que se... o compartíamos el bocadillo; pero ahora parece que todas esas cosas faltan. Ahora cada uno es más individual, es diferente... Antes estábamos, yo pienso que más unidos; y aprendíamos a compartir o a luchar por las cosas que queríamos, o... y ahora no, ahora es diferente. Ahora porque todas las cosas son más fáciles o se las damos echas, se pierde el interés...”

Erantzun honek hausnartzeko aukera ematen digu. Lehenik eta behin baloreen alderdia aztertuko dugu. Emakume honen iritziz, gaur egun baloreak galtzen ari dira. Teoriako alorrean konprobatu dugun moduan, baloreak ez dira galdu; hauen balioen eta transmisioa eran aldaketa bat eman da. Hau da, gaur egun gizartean zabaltzen ari diren baloreak ez dira guztiontzako berdinak, iraganean gertatzen zen bezala. Egun, gurasoak eta eskolak balore konkretu batzuk inposatu beharrean, eredu zabalagoak eskaintzen dituzte. Hala ere, baloreak transmititzen jarraitzen dira. Kasu honetan ere, bizi garen belaunaldiaren eragin handia antzematen dugu; hau da, emakume honek bertze errealitate bat ezagutu du eta konparaketa bat egiterako orduan, gehien ezagutzen duenarekin geratzen da.

Bigarrenik, indibidualizazioaren alorrean zentratuko gara. Emakumeak diotenaren arabera, gaur egun, gizakiak indibidualagoak gara; ez dugu taldearen sentimendua. Bertzalde, erraten duenagatik, inpresioa ematen du, egungo gizakiak nahiko konformistak garela, dena egina dugula eta ez dugula ezer egiten gauzak hobetzeko.

Modu batean edo bertzean, arrazoi pixka bar dauka. Martiniano Roman Perez-en testua erran bezala, sozietate bertikal batetik horizontal baterako bidea egiten ari gara; non, pertsonen arteko eskusio arautzat hartzen den. Puntu honetara iritsita, errepikatu behar da, eskuituak sentitzen garen unean, talde izaera galtzen dugula eta norbanako indibidual batean bilakatzen gara. Ez dugu talde izaera, zerbaiten alde edo kontra egiteko.

Bukatzeko, jokoen inguruko iritzia berreskuratuko dugu; non emakumearen iritziz, gaur egungo, umek ez dakiten jolasten eta kaleaz disfrutatzen. Modu batean edo bertzean, emakumeari arrazoa eman behar zaio; izan ere, egun, haurrak jolasteko era desberdinak dituzte eta aukera egiteko ahalmena dute: etxean teknologia berriekin jolasten aritu (interneteko jokoak, play estation, eta abar.) edota kalera atera eta gainerako lagunekin jolastu. Bi posturak, kasu batean zein bertzean onargarriak dira; hala ere, emakumearen errealitatean, txikia zelarik, ez zegoen erabakiak hartzeko aukerarik; kalera joan eta bertan lagunekin edozein jolasetara aritzen ziren. Gainera, andereak egin zuena ongi ezagutu eta benetan disfrutatu zuenez, ez dio aukera berriei atea ireki nahi eta bere pentsamenduan ixten da.

Konklusioan, argi geratu da, gauzatu den azterketa kualitatibo honen bitartez, bi errealitateen artean eman den ezberdintasuna ez dela bakarrik alor teorikoan geratzen, adar praktikokoan ere ezberdintasunak agerian geratu dira.

9. ESKOLAN DUEN ERAGINA/INFLUENCIAS EN LA ESCUELA.

Está claro que siempre ha existido una gran relación entre la sociedad y la educación. Esto conlleva a que se establezca en muchos casos una relación de causa – consecuencia entre estos dos agentes. Es decir, si la sociedad cambia la escuela cambia y viceversa. Llegados a este punto vamos a centrarnos en la metodología usada en las dos épocas establecidas desde el comienzo del proyecto: la década de los setenta y la situación actual.

Para empezar, la función y la labor del profesor o la profesora ha cambiado considerablemente. En la época de Franco, en muchos casos, los docentes eran pequeños títeres que se movían al son de lo que la dictadura ordenaba. Además,

teniendo en cuenta la estrecha relación que tenía el gobierno con la iglesia; en ocasiones, los profesores y profesoras de los colegios eran religiosos: frailes y monjas. Con todo esto, los profesores y profesoras solían alzarse como única fuente de sabiduría dentro del aula. Es decir, existían los libros de texto, que era el material más usado por los estudiantes, pero las explicaciones de los profesores y profesoras eran la única forma de poder avanzar en busca de un aprendizaje más completo.

Hoy día la labor del *profesor o profesora* es mucho más amplia. Primero, hoy día la relación entre la iglesia y el gobierno no es tan cercana; de este modo, cada vez vemos a menos religiosos impartiendo clase a los estudiantes. Por otro lado, el cuerpo docente forma parte de la primera fase socializadora de los niños y niñas. Con esto, la relación entre estudiante y maestro/a está cambiando. Como hemos visto anteriormente, en la primera fase de la socialización, los niños y niñas establecen relaciones afectivas y emocionales con las personas con las cuales se relacionan; es por eso, que ahora, por lo general, los maestros y maestras se suelen mostrar mucho más cercanos/as que antaño. Muy relacionado con este tema, en la actualidad, la comunicación que existe entre cuerpo docente y familia es mucho más estrecha. Debido a que los dos agentes (profesor/a y familia) forman parte de la primera fase de la socialización, es importante que estos trabajen conjuntamente; para que de este modo, el proceso sea más llevadero para los niños/as. Es por eso que ahora escuchamos hablar sobre las comunidades educativas, donde todos los agentes; incluidos los externos, que forman parte de la educación de las nuevas generaciones trabajan de una forma conjunta y siguiendo la misma línea de trabajo.

Por último, con la llegada de las nuevas tecnologías, la labor del profesor y profesora ha cambiado; ha pasado de ser “la fuente de conocimiento”, a ser un mediador entre la información y los estudiantes. Hoy en día, la información y el conocimiento se encuentran por todos los lados, y gracias a internet poder alcanzarla, está en manos de muchos. Ahora el profesor o profesora, hace de enlace entre la información y la persona que la quiere recibir e interiorizar. Es por eso, que el profesor o profesora se ha convertido en un ayudante o mediador/a.

Siguiendo con el papel de los agentes que forman parte de la educación; ahora nos centraremos en los estudiantes. En la década de los setenta los estudiantes eran agentes pasivos de su propio aprendizaje; lo único que tenían que hacer era recibir el conocimiento que ya les llegaba adecuado de una manera homogénea e igual para todos. Hoy día los estudiantes se están convirtiendo en agentes activos de su aprendizaje. Ahora ellos o ellas mismos/as manipulan la información; para que de esta forma la interioricen con mayor facilidad. Como ya hemos repetido en varias ocasiones, ahora se ha replanteado la escuela pasando de una perspectiva integradora a una inclusiva; donde las diferencias de los estudiantes tomaran importancia y de este modo todos podamos aprender de todos.

Este planteamiento es bastante innovador, pero esta es la forma natural que tienen los seres humanos de aprender, ya que todos y cada uno de ellos es diferente. Cada ser humano aprende a su manera y de forma independiente; mientras que unos necesitan aprender de forma tradicional, leyendo continuamente lo que vienen en los libros; otros necesitan ponerle música o dibujos. Con todo esto, teniendo en cuenta que los estudiantes interactúan con la información y con el resto de compañeros/as; la interiorización de esta suele ser más efectiva; ya que lo hace dentro de un contexto y creando lazos con otros conocimientos. Es por eso, que se dice que los estudiantes están teniendo un papel mucho más activo en su proceso de aprendizaje.

Tratando el material con el cual trabajan los alumnos y alumnas de las escuelas, se ha producido un gran cambio con la llegada de las nuevas tecnologías a la sociedad. En la década de los setenta, solo se usaban los libros de texto como fuente de información. En cambio en la actualidad, se ha abierto una gran puerta por la cual se puede conseguir información de distintas formas. Primeramente llegó la televisión, que hoy día es el mayor medio de comunicación y el que más fuerza tiene en la sociedad. Pero, poco a poco, con la llegada de ordenadores, internet, móviles de última generación, ... la información nos rodea a cada paso que damos. Ahora el conocimiento no solo está en los libros, lo encontramos alrededor nuestra haciendo más fácil que la alcancemos.

Para terminar, consideramos importante tratar los valores y conocimientos que se transmiten gracias a la escuela. En la época de los setenta, los valores que se

enseñaban estaban muy claros y eran iguales para todos. Por aquel entonces, daban mucha importancia a la religión y al pensamiento político; las escuelas, eran pequeñas cunas donde trataban de crear a fervientes seguidores del movimiento franquista con pensamiento religioso. No se tenía en cuenta, los valores personales de cada persona o familia (si eran creyentes o no, si tenían otro tipo de religión,...), los valores transmitidos eran para todos iguales. Hoy en día, la situación se está convirtiendo justo en la contraria. Los valores que se han de transmitir no vienen impuestos por nadie; y aunque algunos sean comunes (respeto, educación, compañerismo,...); otros distan mucho entre sí (temas religiosos, ideológicos, etc.). En la actualidad un valor que está tomando gran importancia es el pensamiento crítico. Hoy día es importante fortalecer ese valor dentro de las personas, ya que con el bombardeo de información que tenemos es muy importante saber distinguir entre la que es adecuada y no lo es. No es un valor fácil de aprender y de interiorizar; pero es un proceso que la verdad merece la pena y es importante realizar; ya que de este modo nos convertiremos en seres humano que piensan por si solos y que no se dejan manipular con facilidad por agentes externos.

Con todo esto, ha quedado claro que varios aspectos han cambiado en el plazo de cuarenta años. Esos cambios, se han dado, porque en mayor o menor medida la sociedad ha creado otro tipo de persona; el cual, empieza a tener consciencia del poder que puede adquirir por sí mismo y lo que puede llegar a hacer con él.

ONDORIOAK/CONCLUSIONES

La relación entre la sociedad y la escuela ha quedado clara durante todo el proyecto. Con el proceso de modernización que se ha dado en la sociedad, varios aspectos de la educación han evolucionado con esta: el papel del profesor, el trabajo de los estudiantes, el material usado, las relaciones entre los agentes de la educación...

La llegada de las nuevas tecnologías a las aulas de nuestras escuelas ha supuesto una gran revolución en proceso de enseñanza de las nuevas generaciones; que ahora, gracias a estas tienen un papel más activo en su proceso de aprendizaje. Los profesores, también han tenido que adaptarse a todos estos cambios; haciendo muchas veces la labor de mediar entre la sociedad y la educación. Además, con el planteamiento de las comunidades educativas, los agentes internos como externos que forman parte de la enseñanza trabajan de forma conjunta siguiendo una misma línea de trabajo. Hoy día, todas las personas e instituciones, que quieran formar parte de la educación tiene las puertas abiertas para poder participar en esta.

En conclusión, se hace apuesta por una escuela democrática donde todos los alumnos y alumnas tienen una voz que ha de ser escuchada; ya que estos serán los integrantes de un nuevo futuro que se ha de crear entre todos; para que de este modo la sociedad evolucione hacia un camino; aceptado, respetado y creado por todos. De esta forma, no se crearan situaciones de desigualdad donde unos tengan que perder para que otros puedan ganar. Y como no, la base de todo este proyecto es la educación; una institución que trabaja para crear un futuro de igualdad y convivencia en todos los ámbitos de la sociedad.

ERREFERENTZIAK

- Beas Miranda, M. (2010) *Formación del magisterio y reformas educativas en España: 1960-1970*. Granada. Revista de Curriculum y formación del profesorado. pp. 397-414.
- Bolívar, A. (2006). *Familia y escuela: dos mundos llamados a trabajar en común*. Granada. Revista de Educación, 399, pp.119-146.
- Cabrejas de las Heras, G. (2004) *Transformación de la sociedad española desde 1970: cambios y permanencias en la institución familiar*. Madrid. pp. 1-10.
- Fernández Prados, J.S. (2012). *Los medios de comunicación, nuevas tecnologías de la información y sus implicaciones en el sistema educativo*. Almería. pp. 159-172.
- Iriarte Areso, J.V. (1987). *Aproximación a la conflictividad Navarra 1970-1975*. Pamplona. pp. 271-318.
- Ley General de Educación (1970).
- Martin Laborda, R. (2005). Las nuevas tecnologías en la educación. Madrid. Fundación Auna. Cuadernos/Sociedad de la Información5.
- Martinez Pulido, F. (2010). El sistema educativo español desde 1970 hasta nuestros días. Andalucía. Temas para la educación.
- Martinez Perez, J.L. (2008). *El absentismo en la escolaridad obligatoria. Etiología del problema y caracterización socio-educativa del alumno absentista*. Cuenca.
- Martinez Magdalena, S. (2008). Familias transculturales en Navarra. Pamplona.
- Navarro Saladrinas, R. (1989) *El Franquismo, la escuela y el maestro*. Barcelona. Revista interuniversitaria. Pp. 167.180.
- Roman Perez, M. (2009). *Aprender a aprender en la sociedad del conocimiento*. Madrid: Conocimiento S.A.
- Plan de apoyo a la familia: análisis de la situación de la familia Navarra. Gobierno de Navarra.